

Ann-Mari Lainio

**SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN
MERKITYKSEN ANTOJA TURVAKODISSA
TEHTÄVÄSTÄ MIESERITYISESTÄ
VÄKIVALTATYÖSTÄ**

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Maaliskuu 2024

TIIVISTELMÄ

Ann-Mari Lainio: Sosiaalityöntekijöiden merkitysten antoja turvakodissa tehtävästä mieserityisestä sosiaalityöstä
Ohjaajat: Leena Autonen-Vaaraniemi ja Tuuli Lamponen
Pro gradu -tutkielma, 72 sivua, 3 liitettä
Tampereen yliopisto
Sosiaalityö
Maaliskuu 2024

Tämä tutkielma keskittyy turvakodissa tehtävään mieserityiseen sosiaalityöhön. Tarkastelen erityisesti sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesasiakkaiden, turvakotipalveluiden ja mieserityisyyden näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena on lisätä ymmärrystä miehiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta sekä tuoda esiin sosiaalityön palvelujärjestelmän miesasiakas näkökulmaa. Tutkielma korostaa valtakunnallisten turvakotipalveluiden merkitystä väkivallan ehkäisyssä ja torjunnassa. Toteutin tutkimukseni laadullisella menetelmällä. Tutkimusaineiston keräsin teemahaastattelulla. Haastatteluun osallistui seitsemän sosiaalityöntekijää valtakunnallisesti. Analysoin aineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimukseni teoria käsittelee lähisuhdeväkivaltaa, miesasiakasta, sukupuolta ja turvakotipalveluita.

Mieserityisyydellä viitataan turvakodin lähestymistapaan, joka huomioi lähisuhdeväkivaltaa kokeneen miehen tarpeet. Tutkimukseni osoittaa, että väkivallasta puhumalla on merkittävä vaikutus miesuhrin toipumisen tiellä. Turvakotipalveluissa sukupuoli ei ole korostuneesti esillä, on kuitenkin tärkeää huomioida asiakkaiden sukupuoli, ja tarjota sukupuolisensitiivistä kohtaamista. Kiinnostus aiheeseen syntyi turvakodilla Visitor-yhteistyössä. Tutkielman tulokset osoittavat, että miehille suunnattu sosiaalityö kohtaa erilaisia haasteita kuten mieheyteen liittyviä odotuksia ja ennakkoluuloja. Miehet voivat kokea vaikeaksi hakeutua auttamispalveluihin ja piilottavat usein kokemansa väkivallan peläten negatiivisia seurauksia.

Tutkimus antaa pohjaa jatkotutkimukselle erityisesti turvakotipalveluiden tarjoaman mieserityisen sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnille väkivaltaa kokeneiden miesten keskuudessa. Tällainen tutkimus syventää ymmärrystä siitä, miten mieserityinen sosiaalityö vaikuttaa miesasiakkaisen hyvinvointiin ja selviytymiseen. Lisäksi se tarjoaa käytännön ehdotuksia parannuksiin ja kehityskohteisiin turvakotipalveluiden tarjoamisessa.

Avainsanat: turvakoti, mieserityisyys, lähisuhdeväkivalta, sosiaalityö, sukupuoli

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Ann-Mari Lainio: Providers of meanings: male-specific social work in a shelter for social workers
Master's Thesis, 72 pages, 3 appendixes
Supervisors: Leena Autonen-Vaaraniemi and Tuuli Lamponen
Tampere University
Social work
March 2024

This thesis focuses on male-specific social work conducted in shelters. I specifically examine social workers' perspectives on male clients who have experienced intimate partner violence, from the viewpoint of shelter services and male-specific issues. The aim of the thesis is to enhance understanding of intimate partner violence against men and to highlight a male client perspective within the social work service system. The thesis emphasizes the significance of national shelter services in preventing and combating violence.

I conducted my research using a qualitative method. I gathered the research data through theme interviews with seven social workers from across the country. I analyzed the material with material-oriented content analysis. The theoretical framework of my research addresses intimate partner violence, male clients, and shelter services.

By male-specific approach, I refer to the shelter's approach that considers the needs of men who have experienced intimate partner violence. My research indicates that talking about violence significantly impacts the recovery journey of male victims. While gender is not prominently featured in shelter services, it is essential to consider clients' gender and provide gender-sensitive support. My interest in this topic arose during collaboration at the shelter. The findings of the thesis demonstrate that social work aimed at men faces various challenges, such as societal expectations and biases related to masculinity. Men may find it difficult to seek help and often conceal their experiences of violence, fearing negative consequences.

The research provides a foundation for further studies, particularly in evaluating the effectiveness of male-specific social work offered by shelter services among men who have experienced violence. Such research could deepen understanding of how male-specific social work influences the well-being and resilience of male clients. It could offer practical suggestions for improvements and developments in providing shelter services.

Keywords: shelter, male-specific approach, domestic violence, social work, gender

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA SOSIAALISENA ONGELMANA, KOKEMUKSENA JA TRAUMANA	3
2.1 Väki­valta sosiaalisena on­gelmana	6
2.2 Väki­valta kokemuksena	7
2.3 Traumakokemukset.....	11
3 SUKUPUOLI- JA VALTADISKURSSIN TARKASTELUA MIESTUTKIMUKSESSA	14
3.1 Sukupuoli ja valta sekä väkivallan kulttuuri	14
3.2 Hegemonisen maskuliinisuuden käsite	16
4 TURVAKOTIPALVELU	19
4.1 Turvakotipalvelu ja sosiaalityö	20
4.2 Miesasiakas turvakodissa.....	22
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
5.1 Tutkimustehtävä ja kysymykset sekä metodologinen valinta.....	25
5.2 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu.....	26
5.3 Sisällönanalyysi	32
5.4 Eettisyys ja luotettavuus.....	33
6 TURVAKODEISSA TEHTÄVÄ MIESERITYINEN AUTTAMISTYÖ	36
6.1 Miesten kokema väki­valta; muodot, tunteet ja tuentarve	37
6.2 Turvakotiin ohjautuminen ja asiakaskokemus	39
6.3 Väki­vallasta turvallisuuteen.....	42
7 MASKULIINISUUDEN KULTTUURILLINEN ODOTUS	46
7.1 Miessukupuoli.....	46
7.2 Kulttuurilliset tekijät	49
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	52
LÄHTEET	56
LIITTEET	65

Kuviot

Kuvio 1. Turvakotipaikkakunnat vuoden 2022 lopussa.....	19
Kuvio 2. Turvakotien asiakasmäärät 2017-2022.....	20
Kuvio 3. Asiakkaiden turvakotijaksojen pituus 2018–2022.....	22

Taulukot

Taulukko 1. Turvakodeissa tehtävä mieserityinen auttamistyö.....	31
Taulukko 2. Miesten kokema väkivalta; muodot, tunteet ja tuen tarve	37
Taulukko 3. Turvakotiin ohjautuminen ja asiakaskokemus.....	39
Taulukko 4. Väkivallasta turvallisuuteen.....	42
Taulukko 5. Miessukupuoli.....	46
Taulukko 6. Kulttuuriset tekijät.....	49

1 JOHDANTO

Tämän tutkielmani tavoitteena on saada tietoa turvakodissa tehtävästä mieserityisestä työstä. Tutkielman tehtävä on tarkastella turvakodin sosiaalityöntekijöiden käsityksiä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesasiakkaiden, turvakotipalveluiden ja mieserityisyyden näkökulmasta. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys keskittyy lähisuhdeväkivaltaan, miesasiakkaisiin, sukupuolen rooliin ja turvakotipalveluiden tarjoamiseen. Tutkielmassani käsittelen väkivaltaa lähisuhdeväkivallan käsitteen kautta ja rajaan pois tarkoituksellisesti muut väkivallan muodot. Koen, että valtakunnallisilla turvakotipalveluilla on merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä torjua sekä ehkäistä väkivaltaa sukupuoli-sensitiivisesti.

Mieserityisyydellä tarkoitan turvakodin lähestymistapaa, joka toteutetaan erityisesti lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten tarpeiden lähtökohdista. Mieserityisessä ja sukupuolittuneessa lähestymistavassa on tärkeää tunnistaa ja tunnustaa sukupuolen merkitys ja mahdollinen asenteellisuus tarjottavalle palvelulle (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 44–47). Sukupuolella on vaikutusta väkivallan keskustelutapaan, sen edistämiseen sekä tulkintaan. Erilaiset merkitykset ja käytännöt ovat olennaisia sukupuolikysymysten huomioimisessa sekä yhteiskunnallisten toimenpiteiden ja väkivallan vastaisten ohjelmien kehittämisessä ja väkivaltaan puuttuessa. (Laitinen 2011, 72.)

Suomessa turvakotipalveluilla on yhteiskunnallisesti merkittävä tehtävä väkivaltatyön näkökulmasta. Ensi- ja Turvakotien Liitto on turvakotiyhdistyksen kattojärjestö. Turvakotien asiakastyö tehdään turvakotiyhdistyksissä, jotka ylläpitävät turvakoteja Suomessa. Turvakotipalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia palveluita ja ne ovat saavutettavissa asuinpaikkakunnasta riippumatta. (Laine 2008.) Asiakkaille turvakotiin saapuminen helpottui vuonna 2015 uuden lakimuutoksen tullessa voimaan. Lakiuudistuksen (turvakotilaki 1354/2014) myötä turvakotiin hakeutuvien asiakkaiden ei tarvinnut hakea maksusitoumusta asuinpaikkansa sosiaalihuollosta. Tätä aiemmin kunnat saivat määrittellä turvakotiasiakkaiden maksun omavastuusuuden. Päivitetyn lain (1354/2014) myötä kaikki turvakotipalvelut toteutetaan valtionrahoituksella järjestettävänä erityispalveluina Suomessa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2023; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023.)

Kiinnostus aiheeseen heräsi työskennellessäni Rikosuhripäivystyksessä toiminnanohjaajana VISITOR-toiminnan parissa turvakodilla. Visitor-toiminnalla tarkoitan alueellista väkivaltatyön yhteistyömallia, jossa Rikosuhripäivystyksen palvelut viedään yhteistyökumppanin tiloihin palveluiden saavuttavuuden parantamiseksi.

Kokemukseni avasi silmäni mieserityisen sosiaalityön tärkeydelle turvakotipalveluissa. Tuntui merkitykselliseltä tuoda esiin miesten kokemaa väkivaltaa ja tarvetta tasa-arvoisemmalle sosiaalityölle. Arvelen tutkielman olevan jossakin määrin merkityksellinen yhteiskunnallisesti, mutta erityisesti käytännön näkökulmasta koen tutkimukseni olevan ajankohtainen ja tarpeellinen mieserityisen sosiaalityön ja miesten kokeman väkivallan esille nostamiseksi ja tasa-arvoisemman sosiaalityön edistämiseksi. Tutkimukseni toteutettiin laadullisella lähestymistavalla, jossa aineistonkeruu suoritettiin teemahaastattelujen avulla. Haastatteluihin osallistui seitsemän sosiaalityöntekijää eri puolilta maata. Aineiston analysoin käyttäen teoriaa ohjaavaa sisällönanalyysia, joka mahdollisti syvällisen ymmärryksen tutkimuksen keskeisistä teemoista ja havainnoista.

Tutkimuksessani edetään seuraavasti. Luvussa kaksi tarkastelen lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä pureutuen sen eri muotoihin ja ilmentymiin. Analysoin väkivallan vaikutuksia sekä fyysisellä että psyykkisellä tasolla, syventyen traumaattisiin seurauksiin ja niiden pitkäaikaisiin vaikutuksiin. Luvussa kolme avaamieheyden ja valtakursseihin liittyviä teemoja ja käsitteitä. Tutkin, miten yhteiskunnan odotukset miehisydestä ja sukupuolesta ja siihen liittyvät normit vaikuttavat lähisuhdeväkivallan kontekstissa. Käsittelem myös mieheyden liittyviä rooleja ja niiden vaikutusta väkivallan kokemiseen. Luvussa neljä tarkastelen turvakotipalveluja ja niiden tarjoamaa apua lähisuhdeväkivallan kokijalle. Keskityn erityisesti miehille suunnattuihin palveluihin ja niiden saavutettavuuteen. Pysin hahmottamaan miehille suunnattujen turvakotipalveluiden merkitystä ja vaikutusta väkivallan uhreille. Luvussa viisi selvitän tutkimukseni rakentumista ja tutkimustapaa. Kuvailen käyttämiäni menetelmiä sekä tutkimuksen toteutuksen käytännön haasteita ja tekemiäni ratkaisuja. Luvussa kuusi ja seitsemän esittelen tutkimustuloksiani ja niiden merkitystä. Analysoin saatuja tietoja suhteessa tutkimuskysymyksiin ja tavoitteisiin ja pyrin löytämään yhteyksiä ja syitä ilmiöiden taustalla. Lopuksi luvussa kahdeksan, esittelen johtopäätöksiä tutkimustuloksista ja syvennyn tutkimuksessa heränneisiin ajatuksiin. Lisäksi esitän mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita, joita tätä tutkimus on nostanut esiin.

2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA SOSIAALISENA ONGELMANA, KOKEMUKSENA JA TRAUMANA

Maaailman terveysjärjestön WHO:n mukaan väkivalta määritellään seuraavasti:

”Väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti aiheuttaa kuoleman, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymisen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jättämiseen” (Krug ym. 2005, 21).

Väkivalta on useasti tunteita ja ajatuksia herättävä ilmiö ja siinä on yleisesti kyse vallankäytöstä ja kontrollista. Yhteiskunnassa väkivallan määrittelytapoja on runsaasti ja väkivallan yksiselitteinen määrittäminen on hyvin haasteellista. Väkivallan määrittelyn on aina sidoksissa aikaan, paikkaan, kulttuuriin ja uskontoon. Lähisuhdeväkivaltaa määritellään yksilöllisyyden, kulttuurisen, rodullisen ja sukupuolen erojen näkökulmasta. Lähisuhdeväkivalta on ymmärrettävä dynaamisena ja monita-
hoisena ilmiönä, johon sisältyy useita erilaisia kokemuksia, tunteita sekä tulkintoja. (Flinck 2009, 26; Marttala 2011, 37; Piispa 2011, 20.) Lähisuhdeväkivalta moniulotteinen ilmiö, joka kattaa erilaisia lähisuhteissa tapahtuvia väkivallan muotoja. Väkivallan käsitteeseen sisältyy laaja kirjo käyttäytymisen muotoja, joita esiintyy parisuhteissa, perheessä, sisarusten välillä, vanhempien ja lasten välillä sekä lasten keskuudessa. Tutkimukseni kontekstissa termi *lähisuhdeväkivalta* kuvaa kaikenlaista fyysistä, psyykkistä ja seksuaalista väkivaltaa, joka tapahtuu ihmissuhteissa.

Kun pyritään tuomaan esiin tietoa väkivallan uhrien ja tekijöiden haasteen vakavuudesta, on tärkeää nostaa esiin numerotietoa poliittisten päättäjien ja väestön tietoisuuteen. Myös tieto siitä, että muilla on saattaa olla samankaltaisia kokemuksia, voi auttaa uhreja kertomaan väkivallan kokemuksistaan ja antaa rohkeutta hakea apua tilanteeseen. Väkivallan toistuvuudesta ja väkivallan ominaisuuksista löytyy tietoa muun muassa poliisi- ja oikeusviranomaisten tilastoista ja väkivallan uhreille tehdyistä kyselyistä ja tutkimuksista. (Piispa & Heiskanen 2017, 68–69.)

Keskinen (2005) esittää, ettei lähisuhdeväkivallassa useinkaan ole kyse ainoastaan yksittäisestä väkivallan kokemuksesta, vaan paremminkin niiden ja muiden vallankäytön muodostelmien kautta rakentuvasta valtasuhteiden epäsymmetrisyyden asetelmasta. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan kaikkea lähisuhteissa tapahtuvia tekoja, jotka aiheuttavat fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista vahinkoa toiselle ihmiselle. Väkivaltaa on fyysiset ja aggressiiviset teot esimerkiksi läimäyttämisen, lyöminen, potkiminen ja hakkaaminen. Psyykkinen väkivalta sisältää pelottelun, vähättelyn ja nöyryyttämisen.

Sukupuolta loukkaava väkivalta on sukupuoliyhteyteen pakottamista tai ihmisen muihin seksuaalisiin tekoihin pakottamista. Lähisuhdeväkivaltaan sisältyy erilaiset kontrollinmuodot kuten yksilön eristäminen perheestään ja ystäivistään, liikkumisen valvominen ja tiedon tai avun saannin rajoittaminen. (Krug 2005, 109–111.)

Säävälä ja kumppanit (2006, 17) esittävät väkivallalla tarkoitettavan toimenpidettä, jotka täyttävät neljä yksityiskohtaa: toiseen ihmiseen käsiksi käyminen vahingoittamistarkoituksena, ilman ihmisen omaa suostumusta ja viranomaisen tai muu ulkopuolinen vaikuttava instanssi on nimennyt teon väkivallaksi. Väkivalta on kaiken kaikkiaan ymmärrystämme haastava ilmiö, jonka voimme ymmärtää monin tavoin. Esimerkiksi, jos ymmärrämme väkivallan ainoastaan fyysisenä tekona, niin on mahdollista, että muut väkivallan muodot jäävät piiloon ja kokija jää ilman kipeästi tarvitsemaansa apua ja tukea.

Pösö (2001,7) esittää väkivallan olevan viheliäinen ongelma, johon ei ole olemassa helppoja ja yksinkertaisia yhteiskunnallisia ratkaisuja. Lähisuhdeväkivaltaa on hankala tunnistaa, sillä useasti lähisuhdeväkivalta tapahtuu piilossa neljän seinän sisällä. Naisten ja miesten käyttämä väkivallan tekojen määrittely nähdään toisistaan poikkeavana riippuen siitä, että onko tekijänä mies vai nainen. Pääasiallisesti naisten ja miesten väkivaltakokemukset poikkeavat toisistaan tavallisemmin tekijän ja tapahtumapaikan sekä yleisyyden suhteen. Miehet kokevat väkivaltaa julkisilla paikoilla ja naisilla tapahtumat sijoittuvat useasti kotiin tai työpaikalle. Huomion arvoista on, että myös miehet kokevat lähisuhteissaan väkivaltaa, mutta miehille on yhteiskunnallisten mieheyden oletusten vuoksi haasteellista tuoda uhrikokemusta päivänvaloon. Miehillä, joilla on perheessä pieniä lapsia, on korkeampi kynnyks hakea apua väkivaltaan, olivatpa he sitten väkivallan tekijöitä tai kokijoita. Miehiseen maskuliinisuuteen on liitetty kulttuurisesta näkökulmasta tarkasteltuna vahva itse pärjäämisen ominaisuus, joten voidaan ajatella, että väkivallasta puhuminen ja avun piirin hakeutuminen on väkivallan miesuhrille haastava tehtävä. (Keskinen 2005; Heiskanen & Ruuskanen 2010; Kaittä 2017, 89; Niemi ym. 2017.)

Väkivallan tarkoituksena on vahingoittaa kumppania, omaisuutta tai ympäristöä, ja väkivallan voidaan ajatella olevan suoraa tai epäsuoraa (Flinck 2006, 29). Husso (2003) esittää Marttalan (2011, 41) mukaan lähisuhdeväkivallan ulottuvuuksia ja vaikutuksia olevan haasteellista ymmärtää ilman kokemuksellista tulokulmaa. Siksi onkin olennaista, että väkivallan kohteeksi joutuneet ihmiset kertovat kokemuksistaan omin sanoin, jotta ilmiöstä ja sen eri muodoista saadaan tietoa ja niitä kyetään

ymmärtämään. Niin naisilla kuin miehilläkin voi olla hankaluuksia tunnista ja myöntää omaa väkivaltaista käyttäytymistään. He saattavat pyrkiä torjumaan ja vähättelemään tekemäänsä väkivaltaa tai etsiä jonkinlaista oikeutusta teoilleen. (Flinck 2006, 94.)

Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy kaikkialla maailmassa uskonnosta, kulttuurista tai sosiaaliluokasta riippumatta. Suomalainen tutkimus naisten ja miesten kokemasta väkivallasta ei eroa kansainvälisistä tutkimuksista. Väkivallan kokemukset tämänhetkisissä parisuhteissa olivat yhtä yleisiä miehillä (16 prosenttia) kuin naisilla (17 prosenttia). Huomioitavaa on, että tulokset vaihtelevat sen mukaan minkälaisessa tilanteessa väkivallasta on kysytty, mitä väkivallan muotoja on huomioitu, onko seksuaalinen väkivalta huomioitu ja onko kokemuksia kysytty vuoden ajalta vai laajemmalla ajanjaksolla sekä miten väkivallan seurauksista on kysytty. Parisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuuden kuvaan vaikuttaa pitkälti se, kysytäänkö väkivallan kokemuksista seurustelusuhteessa, avo- vai avioliitossa, nykyisessä vai menneessä parisuhteessa sekä myös se, minkä ikäisiä haastateltavat ovat. (Piispa 2011, 20–21.)

Henkisen parisuhdeväkivallan kokemukset ovat ihmisille melko yleisiä. Tilastokeskuksen vuonna 2021 tekemän tutkimuksen mukaan henkistä väkivaltaa kumppanin taholta oli kokenut vähintään 49,7 prosenttia parisuhteessa elävistä naisista ja vastaavasti 41,4 prosenttia miehistä. Väestötasolla tämä tarkoittaa 924 000 naista ja 724 000 miestä. Naisten ja miesten kokemukset henkisestä väkivallasta poikkesivat jonkin verran toisistaan. Vähättely oli kuitenkin yleisemmin koettu henkisen väkivallan muoto sekä naisilla että miehillä, jota oli kokenut 41 prosenttia naisista ja 26 prosenttia miehistä. Tutkimuksessa ilmeni, että mitä vakavampaa henkinen väkivalta oli, niin sitä varmemmin kokija oli nainen. (Tilastokeskus 2023.)

Ruohonen (2006, 9) esittää perheen sisäiseen väkivaltaan herättäneen yhteiskunnallisesti vasta 1960-luvulla. Parisuhteissa, perheissä ja läheisissä ihmissuhteissa on esiintynyt erilaisia väkivallan muotoja, joita on pidetty parisuhteen sekä perheen henkilökohtaisina asioina. Koti on haluttu esittää turvasatamana ja näin ollen yhteiskunnan ei ole syytä puuttua perheen tai parisuhteen intiimeihin asioihin. Parisuhdeväkivaltaa määriteltäessä on olennaista huomioida yksilölliset, kulttuuriset ja sukupuoliset erot. (Ruohonen 2006; Ahola & Ahola 2015.) Väkivalta, joka tapahtuu lähisuhteissa, on dynaaminen ja monitahoinen ilmiö (Flinck 2006). Ronkainen (2008) mainitsee, että Suomessa ei esiinny merkittävästi enempää lähisuhdeväkivaltaa kuin keskimäärin muissa teollistuneissa läntisissä maissa, mutta suomalaisen väkivallan keskeisin piirre on henkirikosten yleisyys.

Krug ym. (2005, 19) kirjoittavat väkivallan olleen aina osa ihmiselämää ja sen aiheuttamat ongelmat ovat havaittavissa aivan kaikkialla maailmassa. Väkivalta on laajuudeltaan eräs 15–44-vuotiaiden keskeisiä kuolinsyitä. Maailmanlaajuiset terveydenhuollon menot kasvavat vuosittain miljardeilla dollareilla, samalla kun kansantaloudet kärsivät menetyksistä, kuten menetetyistä työpäivistä, julkisen hallinnon kustannuksista ja tuloksettomista investoinneista. Lisäksi ihmisten aiheuttama väkivalta tuo mukanaan inhimillistä kärsimystä, kuten surua ja tuskaa, jota ei voi mitata pelkillä numeroilla. Väkivallan ilmenemismuotoja voidaan havaita, kun yksilö tai ryhmä pyrkii alistamaan tai pakottaamaan toisia ihmisiä käyttäytymään tietyllä tavalla, joka ei välttämättä ole fyysistä, mutta silti hallitsevaa, kontrolloivaa tai hyväksikäyttöä. Tällainen käyttäytyminen täyttää väkivallan kriteerit, kuten on määritelty myös Jokisen (2000) tutkimuksessa.

2.1 Väkivalta sosiaalisena ongelmana

Lähisuhdeväkivalta on tunnistettu sosiaalisena ongelmana suhteellisen myöhään niin Suomessa kuin myös muualla Euroopassa (Ruohonen 2006, 9). Laakkonen (2012, 55–56) kuvailee väkivaltaa sosiaalisena ongelmana, joka heikentää yksilön hyvinvointia ja kykyä toimia sosiaalisessa ympäristössä. Hän viittaa Joe Bestin (1989) näkemykseen, jonka mukaan yhteiskunnassa sosiaalisten ongelmien määrittelyä suorittavat usein itse ongelmaan kärsivät henkilöt, kansalaisaktivistit, sosiaalityöntekijät ja asiantuntijat sekä viranomaiset ja media. Tämä näkökulma avaa ymmärrystä siitä, että sosiaalisten ongelmien määrittelyyn osallistuvat erilaiset toimijat, joilla voi olla erilaisia näkökulmia ja intressejä. Ongelman kärsijät voivat tuoda esiin omakohtaisen kokemuksensa ja tarpeensa, kun taas aktivistit saattavat nostaa esiin laajempia yhteiskunnallisia epäkohtia. Sosiaalityöntekijät ja asiantuntijat puolestaan voivat tarjota ammatillista näkemystä ja ratkaisumalleja, kun taas viranomaiset ja media voivat vaikuttaa ongelman julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Yhteiskunnallisessa kontekstissa sosiaalisten ongelmien määrittely on siis moniääninen prosessi, jossa eri toimijoiden näkemykset ja panokset voivat vaihdella. Tämä moniulotteisuus on tärkeä huomioida, kun pyritään ymmärtämään ja ratkaisemaan sosiaalisia haasteita yhteiskunnassa.

Ronkainen (2017, 21) kirjoittaa väkivaltatutkimuksen alueen erkaantuneen sen mukaan toisistaan, tarkastellaanko väkivaltaa rikollisuutena vai sosiaalisena ongelmana sekä jakautuuko alue kertaalleen sen perusteella, alleviivataanko väkivallan tekemisen vai kokemisen prosesseja. Väkivallan kokemukset ovat arkipäiväisiä, vaikka väkivalta ja fyysinen loukkaaminen on tunnistettu varsin myöhään sosiaalisesti ongelmaksi kansallisesti. Fyysisen koskemattomuuden loukkaaminen on ollut kulttuurisesti tunnistettu ongelma ja ihmisoikeuskysymys, johon hyvinvointivaltion tulee puuttua ja vastata.

Teemana väkivalta nostettiin valtakunnalliseen suunnitelmaan vasta vuonna 1977 sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen näkökulmasta. Ensimmäinen mittava valtakunnallinen sosiaalityön kehitysprojekti käynnistyi Suomessa vuonna 1999. Tämän projektin päämääränä oli erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy. Vaikka nimi viittaa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn, kuitenkin projekti kehitti parisuhde- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy- ja hoitokäytäntöjä niin lapsille, naisille kuin miehillekin. (Ronkainen 2008, 388.)

Ronkainen (2008, 391) esittää pohjoismaisittain olevan havaittavissa viivettä lainsäädäntöissä erityisesti niiden lakien säätämisessä, jotka ovat kriminalisoineet ja suojanneet parisuhteissa ja perheissä koettavaa väkivaltaa ja väkivallan uhria. Kansallisen tason hallitusohjelma väkivallan vähentämiseksi tuli Suomeen vasta 1990-luvulla, vaikka henkirikosten mittava määrä ja perheväkivalta ongelma oli tiedossa merkittävästi aiemmin. 1970-luvulla naisasialiike toi julkisuuteen kirjan *Väkivalta avioliitossa* ja kyseisenä vuonna järjestettiin laaja perheväkivaltaseminaari sekä perustettiin ensimmäisiä turvakoteja Suomeen. Turvakotien mahdollistamiseksi radiossa soi Sävellähja keräten varoja turvakotien ylläpitämiseksi. Suomessa tehtävä väkivaltaerityinen työ on pitkälti ulkoistettu kansalaisjärjestöille ja kolmannelle sektorille. Suomessa huomattavat väkivaltatyön toimijat ovat Ensi- ja turvakotien liitto sekä erilaiset sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Järjestöillä onkin viimeaikaisten julkisen sektorin leikkausten vuoksi tärkeä tehtävä erilaisten sosiaalipalveluiden toimijana. Olennaista on kiinnittää huomiota siihen, miten väkivaltatyö asettuu julkisen sektorin palvelujen ulkopuolelle sekä kuinka kyseenlaisena ja epävarmana sosiaalipalveluiden rahoituskanta näyttäytyy yhteiskunnallisesti. Ronkainen (2008) tuo esiin uhriperspektiivin hitautta Suomessa. Rikosuhriyön kehittyminen kansainvälisesti jaetaan kolmeen vaiheeseen. Pioneerimaat kuten Iso-Britannia, Hollanti ja Saksa ovat olleet kärkipäässä ja järjestäneet palveluita vuodesta 1970 alkaen. Toisen vaiheen maat, Ruotsi ja Ranska ovat tarjonneet rikosuhripalvelujaan 1980-luvulla. Suomessa käynnistettiin uhritoiminta vasta 1990-luvulla ja Suomi luetaan kolmannen vaiheen maihin.

2.2 Väkivalta kokemuksena

Heiskanen ja Ruuskanen (2017, 17) ovat alleviivanneet, että miehet kuin naisetkin ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa kumppaninsa taholta, oli kyse sitten heidän nykyisestä suhteestaan tai viimeisen vuoden aikana tapahtuneista tapahtumista. Kaitue ja kumppanit (2017, 41) ovat tuoneet esiin sen, että naisten ja miesten kokemukset lähisuhdeväkivallasta ovat sekä erilaisia että samankaltaisia, mutta näitä kokemuksia on tutkittu hämmästyttävän vähän. Lisäksi miesten kokemaa lähisuhdeväkivaltaa

koskevaa tutkimustietoa on kertynyt niukasti erityisesti siltä osin, joissa tarkastellaan ainoastaan miesnäkökulmaa. Perinteisen mieheyden mallin asennemuutosten edistämiseksi tarvitaan syvällistä pohdintaa asenteista ja kulttuurista, jotta voimme tunnistaa ja tunnustaa miehet myös väkivallan uhreina.

Venäläinen (2019, 778) korostaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten olevan vaitonaisia heihin kohdistuvasta väkivallasta, mikä vaikuttaa siihen, että tutkimustietoa aiheesta on saatavilla rajoitusti. Flinck (2006, 29–30) kirjoittaa miesten väkivaltaista käyttäytymistä tutkittaneen runsaasti naisten tarinoiden kautta. Puolestaan miesten kokemuksia lähisuhdeväkivallan kokijoina on tutkittu niukasti. Naisiin kohdistuvasta väkivallasta on tehty Euroopan perusviraston toimesta vertailutietoa tarjoava tutkimus, joka toteutettiin Euroopan unionin 28 jäsenmaassa vuonna 2012. Miesten kokemasta väkivallasta ei ole tehty vastaavaa kansainvälistä tutkimustietoa. (Heiskanen & Piispa 2017, 76.)

Vuonna 2011 portugalilainen Rute Carmo suoritti oikeuslääketieteen tutkimusta Portossa. Tutkimus suoritettiin vuonna 2007–2009. Tutkimuksessa keskityttiin lähisuhdeväkivallan miesuhreihin. Portugalissa miesten kohtaamaa lähisuhdeväkivaltaa on tutkittu vähän, ja Carmon tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä miesten kokemasta väkivallasta ja herättää tietoisuutta ja keskustelua vahingollisesta ilmiöstä. Tutkimuksessa ilmeni, että suurin osa miespuolisista väkivallan uhreista ei ilmoittanut tapahtuneesta viranomaisille eikä hakeutunut terveydenhuollon palveluihin. Carmo (2011, 355) katsoo, että lähisuhdeväkivalta on maailmanlaajuinen ongelma, jossa miehet nähdään usein väkivallan tekijöinä, vaikka he ovat myös väkivallan kohteita. Toisaalta Hine ja muut (2020) huomauttavat, että väkivaltaa kokeneet miehet voivat kokea itsensä myös uhrin asemaan hyvin voimakkaasti.

Emmi Lattu on tutkinut väitöskirjassaan (2016, 82–86) naisten tekemää väkivaltaa. Lattu (mt.) tutkimuksen kohteena oli täysi-ikäisten naisten tekemä fyysinen väkivalta. Tutkimusaineisto koostui monen muotoisesta väkivallasta. Kyseisen tutkimuksen pohjana oleva väkivalta oli jakautunut itsepuolustukseen ja miehen tekemän väkivallan vastustamiseen sekä naisten oma-aloitteisiin väkivallan tekoihin, joka ei liity miehen käyttämään väkivaltaan. Parisuhteessa tehty väkivalta on määrällisesti suurin yksittäinen ryhmä. Yhteensä 26 naista kertoi omaan kumppaniinsa kohdistamastaan väkivallasta. Väkivalta, jonka naiset kohdistivat mieskumppaniinsa, vaihteli taposta eriasteisiin fyysisiin lyönteihin ja päällekkarkauksiin. Lattu (mt.) esittää tutkimuksessaan naisten käyttämän väkivallan olevan hyvin monimuotoista ja parisuhdeväkivallatapaukset jakautuivat analyysissä kahteen isompaan luokkaan. Ensimmäiseen luokkaan kuului väkivalta, joka kontekstoitui miehen käyttämän väkivallan yhteyteen ja toisessa luokassa näyttäytyi teot, jossa nainen oli aloitteellinen eikä miehen käyttämä

aiempi tai nykyhetkessä ollut naisen käyttäytymistä selittävä tekijä. Nämä väkivallanteot paikantuivat parisuhteen riitatilanteisiin esimerkiksi naisen läpäistessä miestä huomionhaku tarkoituksessa.

Sukupuolittuneella väkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, joka poikkeaa rakenteelta, yleisyydeltä tai seurauksilta sukupuolen mukaan (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 23). Suomessa toteutettiin tilastokeskuksen toimesta vuonna 2021–2022 väestötutkimus sukupuolistuneen väkivallan ja lähisuhdeväkivallan yleisyydestä. Tämä tutkimus oli osa Euroopan unionin tilastotoimisto Eurostatin rahoittamaa tutkimushanketta. Tutkimushankkeessa mitattiin 18–74-vuotiaiden naisten kokeman väkivallan yleisyyttä Euroopassa. Tutkimuksen mukaan väestö joutuu fyysisen väkivallan kohteeksi varsin usein. Kolmasosa (33,7 %) 16–74-vuotiaista naisista kertoi joutuneensa elämänsä aikana kumppaninsa taholta kokemaan fyysistä väkivaltaa, tai sen uhkaa tai seksuaalista väkivaltaa. Miehistä vastaavasti samankaltaista väkivaltaa kumppanin taholta on saanut osakseen vajaa kuudesosa (17,7 %). Väestötasolla tämä tarkoittaa noin 625 000 naista ja 309 000 miestä. Puolestaan vuonna 2022 tilastokeskuksen tietojen mukaan esitutkintaviranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 11 800 uhria. Tämä on 7,9 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Uhreista aikuisia oli 9 100, joka on 8,8 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Myös viranomaisten tietojen mukaan avopuolison harjoittamat perheväkivaltatapaukset lisääntyivät 21,2 prosenttia vuonna 2022. Tilastokeskuksen tutkimuksessa kiinnittyi huomio siihen, että sukupuolen ohella väkivaltakokemuksista kertominen tai niistä ilmoittaminen vaihteli havaittavasti iän mukaan. Fyysisistä väkivallan kokemuksista kertoivat varmemmin 35–54-vuotiaat ja 16–34-vuotiaat naiset. Puolestaan vanhemmat ikäryhmät, jotka sijoittuvat 55–74-vuotiaiden väliin raportoivat väkivallan kokemuksia vähemmän, vaikka selvää on, että vanhemmilla naisilla oli enemmän elinvuosia elettyinä kuin nuoremmilla. Voidaanko ajatella, että nuorempien ikäluokkien korkeammat henkisen väkivallan kokemukset ja näiden kokemusten ilmineeraminen kertoo siitä, että nuoret tunnistavat ja tunnustavat vanhempia ikäryhmiä selvemmin, millaiset teot ovat hyväksyttäviä lähisuhteissa. (Attila ym. 2023; Tilastokeskus 2023.)

Brasilialainen Italo de Macedo Bernardino (2016, 617–620) on tutkinut lähisuhdeväkivallan miesuhreja. Tutkimuksessa oli mukana miehiä iältään 18–92 vuotta, ja heidän keski-ikänsä oli 34,3 vuotta. Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 1520 miestä. Tulosten mukaan 14,6 prosenttia miehistä oli kokenut väkivaltaa. De Macedo Bernardino (2016) huomauttaa, että väkivallan kokemus voi olla todellisuudessa suurempi kuin tuloksista ilmenee, koska osa miehistä ei halua ilmoittaa väkivallasta. Todennäköistä on, että jos vammojen vakavuus on vähäinen, mies harvemmin kertoo kokemastaan lähisuhdeväkivallasta. Tutkimuksessa paljastui, että miehillä oli usein vammoja pään alueella, mikä

herätti huolta, sillä pään alueen vammat voivat johtaa todennäköisemmin vakavaan loukkautumiseen tai jopa menehtymiseen.

Vuonna 2017 Miessakit ry toteutti *Vaiettu väkivalta* -verkkoselvityksen, jossa tutkittiin miesten kokemaa väkivaltaa. Verkkokyselyyn vastasi 254 miestä, joista peräti 96 prosenttia kertoi kokeneensa väkivaltaa elämänsä aikana. Selvityksen mukaan fyysinen väkivalta on yleisin muoto miesten kokemassa väkivallassa. Näistä miehistä 66 prosenttia ilmoitti kokeneensa väkivaltaa entisen puolisonsa taholta. (Peitsalo ym. 2017, 6–8.) Miessakkien selvityksen mukaan fyysinen väkivalta ilmenee useimmiten lyönteinä, kuristamisena, potkimisena, puremisena, polttamisena, vapauden riistona tai kohutuuttoman kovakouraisena käsittelyinä. Seksuaalisen väkivallan kohteeksi miehet joutuvat harvemmin kuin naiset (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 11–13, 21). Vaikka miehet ja naiset kohtaavat lähes yhtä paljon vamman aiheuttamaa väkivaltaa, naisiin kohdistuva väkivalta aiheuttaa yleensä pahempia vaurioita. Toisaalta miesten kokema fyysinen väkivalta on harvinaistunut, kun taas naisten kokema uhkailu on lisääntynyt. Tämän seurauksena miesten ja naisten kokeman väkivallan määrät ovat lähentyneet toisiaan. (Siren ym. 2007.)

Keskinen (2005, 81–84) kirjoittaa väkivaltaan suhtautumisen olevan yhteiskunnassamme vaihtelevaa. Tietyissä yhteyksissä ja instituutioissa väkivaltaa pidetään jopa hyväksyttävänä kuten armeijan tai poliisin edustamana. Toisaalta väkivallankäyttö saatetaan nähdä kunniaa herättävänä ja sankarillisena tekona kuten sotakirjallisuudessa ja -elokuvissa. Jossain muodossa väkivalta nähdään myös sisältyvän tiettyihin urheilulajeihin kuten nyrkkeily ja jääkiekko. Voimme laajentaa keskustelua erojen näkökulmasta käsittelemään muita lähisuhdeväkivallan muotoja kuin miehelle ominaisia heteroseksuaalissa parisuhteissa esiintyviä tilanteista. Yksi merkittävä näkökulma on naisten käyttämä väkivalta. Feministit ovat esittäneet pelkoa siitä, että huomion kiinnittäminen naisten käyttämään väkivaltaan parisuhteissa tai lapsiaan kohtaan saattaa suunnata keskustelua pois laajemmasta ongelmasta eli miesten käyttämästä väkivallasta. Kun käsitellään väkivaltaa ei tule ajatella, että miesten ja naisten käyttämä väkivalta on samanlaista, vaan olennaista on analysoida näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Väkivallanteoille annetut merkitykset ovat tavallisesti erilaisia riippuen sukupuolesta. Naisten tekemää väkivaltaa on pidetty yhteiskunnallisesti vahingollisempana ja moittivampana kun miesten harjoittamaa väkivaltaa, sillä se särkee sukupuolistuneita normeja ja haastaa näille rakennettuja kulttuurisia järjestyksiä. Emmi Lattu (2016) kirjoittaa naisten harjoittaman väkivallan kohteena olevan useasti tekijän läheiset ihmiset. Useasti naisten tekemä väkivalta liittyy parisuhteen ongelmiin. Yhteiskunnassamme naisten käyttämä perheväkivalta on huonosti tunnistettu ilmiö. Tutkimukset osoittavat

naisten kuitenkin käyttävän perheessä sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa kumppania ja lapsia kohtaan verrattain yhtä usein kuin miehet. (Keskinen 2005; Keiski 2018.)

Nyqvist (2004, 14, 124–125) alleviivaa sekä miesten että naisten olevan väkivaltaisista, vaikkakin kumpikin omalle sukupuolelle tyypillisellä tavalla. Väkivallan moniulotteisuudesta johtuen sukupuolen huomioon ottava auttaminen on merkittävää. Ongelmien luonteen takia ja auttamistyön etiikan näkökulmasta lähisuhdeväkivalta on myös poikkeuksellinen ongelma, sillä kyseessä on moraalisesti ja myös juridisesti paheksuttava käyttäytyminen. Suomessa alettiin kiinnittämään huomiota väkivallan sukupuolittuneisuuteen varsin myöhään vasta 1990-luvulla. (Kaitue ym. 2007, 12–13.) Lähisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuuden lähtökohdista ja miesten oikeuksien näkökulmasta tuotetaan toivetta siitä, että miehille tulee järjestää omia mieserityisiä auttamispalveluita (Nyqvist 2004; Säävälä ym. 2006, 15).

Yhteiskunnallisesti sosiaalityöhön näyttää liittyvän paljon kysymyksiä, jotka edellyttävät sukupuolen parempaa sekä läpinäkyvämpää käsittelemistä ja problematisointia, niin tutkimuksellisesti kuin käytännön työn näkökulmasta. Kansainvälisesti vertaillen suomalaista sosiaalityön käytäntöä ja tutkimusta voidaan nähdä erityisen sukupuolineutraalina. Sosiaalisten ongelmien sukupuolittuneisuuden havahduttiin suomalaisessa sosiaalityön tutkimuksessa 1980-luvulla. (Kuronen ym. 2004, 5, 9.)

2.3 Traumakokemukset

Ihmiset kohtaavat elämänsä aikana erilaisia traumoja. Traumaattiset tapahtumat ovat osa ihmisen luonnollista elämäntähtäystä ja nämä tapahtumat määritellään niille annettujen ja nimettyjen tunnusmerkkien pohjalta. Väkivallan uhrikokemus aiheuttaa psyykkisen trauma kokemuksen ihmiselle. Sigmund Freud toi trauman käsitteen psykologiaan sekä kasvatti trauman käsitettä eteenpäin mielen ilmiöihin. Alun perin trauman käsitettä on käytetty vammojen ja haavojen yhteydessä lääketieteessä ja kirurgiassa. Trauma on määritelty voimaaksi tapahtumaksi ihmisen elämässä, johon hän ei kykene reagoimaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja jolla on voimakas, äkillinen sekä pitkään jatkuva kokonaisvaikutus ihmisen elämässä. Ominaista traumalle on valtavien voimakkaiden ärsykkeiden tulva, joka ylittää ihmisen sietokyvyn, kyvyn hallita kiihtymisen tunnetta sekä työstää sitä. Sietämättömän ärsykkeen voi aiheuttaa yksittäinen todella voimakas ärsyke tai useiden yksittäisten ärsykkeiden yhteisvaikutus. (Saari 2008, 15–16.)

Valtakunnallisesti jopa 100 000 ihmistä kokee trauman vuoden aikana. Suurin osa ihmisistä kohtaa jonkinlaisen traumaattisen tapahtuman elämänsä aikana. Traumaattiseksi kokemukseksi määritellään: onnettomuus, koulukiusaaminen, luonnon katastrofit, sota, väkivalta tai merkityksellinen menetyksen kokemus. On selvää, että täysin vahingoittamattomana traumakokemuksesta ei tule selviämään kukaan meistä, mutta suurin osa ihmisistä toipuu kokemastaan. (Poijula 2020, 66.) Elämässä koettu tapahtuma, jonka ihminen kokee pelottavana ja järkyttävänä voi aiheuttaa traumaattisen kriisin. Traumaattiset kriisit ovat yleensä seurausta ihmisen elämään tulleesta ennakoimattomasta ja vaarallisesta tapahtumasta tai tapahtumista, joka ylittää hetkellisesti ihmisen voimavarat ja horjuttavat hänen turvallisuutensa tunnetta. Tapahtuman tunnusmerkkejä ovat tapahtuneen ennustamattomuus ja tunne siitä, että kaikki muuttuu tapahtuman myötä sekä arvojen muutos sattuneen tilanteen takia. Ihmiset reagoivat heitä kohdanneisiin kriiseihin usein eri tavoin. Olennaista on ymmärtää, että traumaattisella tapahtumalla saattaa olla mittavat seuraukset ihmisen elämässä. Trauma määritellään henkiseksi tai ruumiilliseksi vaurioksi, joka syntyy traumaattisen tapahtuman takia aiheuttaen kokijassa traumaattista stressiä. Stressi tarkoittaa ihmisessä aiheutuvaa painetta tai rasitusta. Kova ruumiillinen ja henkinen paine voi aiheuttaa epäsuhtaisuuden tunteen sekä ruumiillisen ja henkisen sopeutumisen reaktion. Näin ollen uhan tunnustaminen saa ihmisen tuntemaan stressin ahdistuksen tunteena. Ahdistus voi näyttäytyä muuttuneena käyttäytymisenä, ruumiillisena oireena tai tunnereaktiona. Traumatisoiva tilanne tai tapahtuma voi olla mikä tahansa, jonka ihminen kokee uhkaavana sekä aiheuttaa epätavallisen voimakkaita tunnereaktioita sekä on normaalia elämää häiritsevää. (Saari 2008; Poijula 2002.)

Kriisi alkaa ihmisen kokemalla sokkivaiheella. Kun saamme tietää jostakin järkyttävistä tapahtumasta tai meille tapahtuu jotakin järkyttävää, niin ensimmäinen kokemamme reaktio on psyykkinen sokki. Sokkivaihe kestää muutamasta sekunnista vuorokausiin. Sokkivaiheessa ihminen piiloutuu ylivoimaiselta tuntuvalta tilanteelta ja maailmalta. Hiljalleen ihminen kohtaa tapahtuneen ja sen aiheuttamat tunnereaktiot heräävät. Sokkivaiheesta kuljetaan vähitellen kohti reaktiovaihetta. Siirtyminen sokkivaiheesta reaktiovaiheeseen edellyttää uhkatilanteen olevan ohi ja ihmisen täytyy tämän lisäksi tuntea olevansa turvassa. Kriisin reaktiovaihe kestää usein kuukausia ja sen kanssa yhtäaikaaisesti ihmisessä käynnistyy läpityöskentely eli korjausvaihe. Kriisi päättyy uudelleen suuntautumisen vaiheeseen, jossa tapahtuneen hyväksymisen kautta alkaa sopeutuminen tapahtuneen mukana tuomiin muutoksiin sekä luopumisen ja surun kautta avautuu elämässä tilaa uudelle. Tämä kehitys tapahtuu usein vähitellen ja huomaamatta. Näin traumaattinen kokemus asettuu osaksi ihmistä ja hänen elämäänsä. Traumaattista kokemusta ei tule torjua tai kieltää, vaan se tulee läpikäydä, jotta uudelleen suuntautu-

minen toteutuu. Kaikki traumaattisen kriisin kokeneet eivät pysty yhdistämään traumaattista kokemusta ajan kuluessa muihin kokemuksiin ja elämänhistoriaan, vaan he ryhtyvät kehittämään trauma-peräisiä välttämis- ja ylivireysmalleja, jotka liitetään traumaperäiseen stressihäiriöön. Jos välttämiskäyttäytyminen ja ylivireysoireet eivät heikenny ja harvene kuukauden kuluessa tapahtumasta, niin on olemassa vakava riski, että trauman kokeneelle on kehittymässä traumaperäinen stressihäiriö. (Pojjula 2002, 70–71, 73; Saari 2008, 23–24, 42–43, 52, 67.)

Väkivallan kohteeksi joutuminen aiheuttaa psyykkistä traumatisoitumista. Väkivallan kokija tuntee jossain määrin traumaattisen tapahtuman takia jonkinasteisen menetyksen. Väkivallan kohteeksi joutunut saattaa kärsiä stressihäiriön oireista, joka saattaa esiintyä toivottomina ajatuksina ja kyvyttömyytenä ajatella parempaa tulevaisuutta. Selvää on, että väkivalta traumatisoi väkivallan kokijaa ja saattaa aiheuttaa kokijalle psyykkisen trauman. Vahingoittavin vaurio väkivallasta muodostuu, kun väkivallan tekijä on kokijan läheinen ja luotettu ihminen. Pitkään jatkuessa väkivalta myös horjuttaa kokijan kokonaishyvintointia ja vammauttaa kokijan psyykkistä elämää sekä itsetuntoa. Kun ne ihmiset, joiden tulisi olla luotettavampia ja turvallisimpia, ovat väkivaltaisista ja vahingoittavampia, niin vaikutelma ympäröivästä maailmasta kokee muutoksen. Trauman aiheuttama kokemus haastaa ihmisen uskomusjärjestelmän, sillä haavoittumattomuuden illuusion särkeytyessä järkyttävä tapahtuma saattaa rikkoa perusluottamuksen siihen, ettei itselle tai läheisille ihmisille voi sattua pahoja asioita. Maailmasta saattaa tulla ihmiselle turvaton paikka. Väkivallan kohteeksi joutunut ihminen saattaa myös syyllisyyden ja häpeän vallassa eristäytyä muusta maailmasta sekä traumatisoitumisessa esiintyy tunne siitä, ettei kukaan muu voi ymmärtää läpi käymääni. Tämä tunne saattaa hankaloittaa kokemusten jakamista muiden kanssa. Väkivaltakokemusten purkaminen voidaan aloittaa siinä vaiheessa, kun kokijan elämäntilanne riittävän turvallinen ja vakautettu. (Pojjula 2002; Kaitue ym. 2007, 22–23; Saari 2008; Laitila 2011, 113, 122.)

3 SUKUPUOLI- JA VALTADISKURSSIN TARKASTELUA MIESTUTKIMUKSESSA

3.1 Sukupuoli ja valta sekä väkivallan kulttuuri

Eräs väkivallan kulttuurista ja yhteiskunnallista merkityksellistämistä selittävä elementti on sukupuoli (Ronkainen 2017, 20). Feministisessä tutkimuksessa ja muissa naistutkimuksissa kehitettyjä teorioita soveltaen, moninaisia kysymystenasetteluja ja käsitteitä sekä aineistoja hyödyntämällä kriittinen miestutkimus on rakentanut ja tuottanut tietoa siitä, miten sukupuoli yhdessä muiden sosiaalisten kategorioiden muokkaa miesten ja poikien elämää (Nieminen 2013, 182). Jokinen ja kumppanit (2012, 171) esittävät miesten ja poikien jääneen yhteiskuntapoliittisessa tutkimuksessa näkymättömiksi osapuoliksi. Tällä viitataan sukupuolitutkimuksessa olevaan artikkelikokoelmaan, jossa miehet ovat aiheena vain yhdessä tutkimuksessa ja kaikki muut kirjoitetut tekstit käsittelevät naisia ja tyttöjä.

Nieminen (2013, 183) viittaa Hernin (2004) esittämään ajatukseen siitä, että kriittisessä miestutkimuksessa keskiössä on miesten vallankäyttö, joka kohdistuu naisiin, lapsiin ja erityisesti muihin miehiin sekä lopulta mieheen itseensä. Miehet eivät ole vain yksilöllisiä tai kollektiivisia toimijoita, vaan heitä myös luokitellaan sukupuolen perusteella eri yhteiskunnallisissa instituutioissa osana sukupuolijärjestystä. On tärkeää tiedostaa heteronormatiivisuus myös lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa. Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneelle avun hakeminen tai ammattilaisen puoleen kääntyminen voi olla haasteellista ja kynnys korkea sukupuolesta riippumatta. Jos tähän lisätään yhteiskunnallisia normatiivisia oletuksia esimerkiksi sukupuolen suhteen, niin voidaan ajatella tämän lisäävän entisestään kynnystä hakeutua avunpiiriin.

Butler (2006, 9–10) esittää, että sukupuoli ja seksuaalisuus rakentuvat teoissa sekä kielessä, ja ne ovat yhteiskunnan ja kulttuurin voimakkaasti muovaamia. Butler (mt., 55) haastaa sukupuolijaon miehiin ja naisiin sekä haluaa tuoda esiin vallan yhteyttä sukupuoleen, ja korostaa vallan liittyvän siihen, mitkä sukupuolet ja seksuaalisuudet ovat ymmärrettävissä ja hyväksyttävissä kulttuurissamme. Butler (mt., 61, 71, 76) kirjoittaa sosiaalisesta sukupuolesta (*gender*) ja biologisesta sukupuolesta (*sex*). Sosiaalinen sukupuoli ei viittaa ihmisen todelliseen olotilaan muuttuvaisena ja kontekstuaalisena ilmiönä, vaan suhteelliseen kohtaamispaikkaan kulttuurisesti ja historiallisesti erityisessä suhdjoukossa nähtynä. Selitysmallit havainnollistavat, että on olemassa erilaisia keinoja ymmärtää sukupuolen kategoria aina sen mukaan, mikä koetaan olevan vallitsevana valtakenttänä. Voidaan ajatella,

että sukupuoli voi jossakin mielessä rakentua sosiaalisena sukupuolena, ja näin ajatellen sosiaalinen sukupuoli saattaa esiintyä minän psyykkisenä tai kulttuurisena symbolina.

Sukupuolella voidaan viitata kokemukseen, biologiseen sukupuoleen, sosiaaliseen sukupuoleen sekä sukupuolten väliseen suhteeseen. Ihmisellä on syntyessään biologinen sukupuoli, mutta hän ei synny sosiokulttuurisen sukupuolen kanssa, vaan sosiaalinen sukupuoli saadaan osakseen. Biologinen sukupuoli ei tuota sosiaalista sukupuolta eikä sosiaalinen sukupuoli heijasta biologista sukupuolta. Voidaan ajatella, että jos biologinen ja sosiaalinen sukupuoli ovat hyvin toisistaan poikkeavia, niin ihminen ei biologisen sukupuolen takia kasva tietynlaiseksi sosiaalisesti sukupuoleksi. Biologisen ja sosiaalisen sukupuolen (sex/gender) eroavaisuudet voivat antaa ymmärtää, että biologisesti sukupuolittettu keho kykenee synnyttämään useita erilaisia sosiaalisia sukupuolia. (Butler 2006, 76, 195.)

Vaikka mieheydet rakentuvat maskuliinisista ja feminiinisistä piirteistä, diskursseista, käsityksistä, oletuksista ja ajatusmalleista yhteiskuntatieteissä, niin mieheyttä tarkastellaan pitkälti maskuliinisuuden käsitteen myötä. Mieheydellä tarkoitetaan miehenä olemista ja elämistä sekä vaihtelevia miehenä olemisen tapoja. Perinteinen käsitys maskuliinisuudesta pitää sisällään uskomuksen ”tuntemattomasta miehestä” jolle tunteiden ilmaiseminen ja tunnistaminen ei ole luontaista. (Markkola ym. 2014; Eerola & Pirskainen 2021, 42, 47, 51; Salo 2021, 212.) Intersektionaalisen ajatuksen mukaan sukupuoli ei yksin riitä selittämään yksilön asemaa yhteiskunnallisessa hierarkiassa, vaan se risteää usean erilaisen yhteiskunnallisen luokittelun kanssa kuten: etnisyyden, iän, luokan, seksuaalisen suuntautumisen ja uskonnon kanssa (Eerola & Pirskainen 2021, 56). Myös Videnoja (2012, 58) tarkentaa mieheyden ja naiseuden merkitysten muuttuvan aikakauden, yhteiskuntaluokan, etnisen ja kulttuurisen ympäristön ja iän mukaan. Puhuttaessa mieheydestä ei kyseessä välttämättä ole luonnonvakio, vaan pikemminkin muuttuva ja kontekstuaalinen ilmiö.

Butler (2006) korostaa, että vallan merkitys liittyy siihen, miten sukupuolia ja seksuaalisuuksia yleensäkin ymmärretään kulttuurissa. Hän (mt., 56, 60, 67, 71) esittää kysymyksen, onko "sosiaalinen sukupuoli" se ominaisuus, jonka henkilö näyttää omistavan, vai onko kyseessä primaarinen piirre, joka henkilöllä kerrotaan olevan. Sukupuolen kontekstuaalinen tarkastelu osoittaa, että se ei viittaa kiinteään olemassaoloon, vaan ennemminkin kulttuurisesti ja historiallisesti määräytyvään suhteelliseen ilmiöön. Sosiaalinen sukupuoli on moniulotteinen asia, jonka kokonaisuus muuttuu jatkuvasti, sillä se ei ole koskaan täysin määritelty tietyntyyppisenä hetkenä ja aikana. Erilaiset selitykset heijastavat yhteiskunnassa vallitsevia erilaisia tapoja ymmärtää sukupuolen käsitettä, riippuen siitä, mikä nähdään tällä hetkellä vallalla olevana ja hyväksyttävänä. (Kuronen ym. 2004, 5.) On olennaista huomioida, että

vaikka mikään kulttuuri tai sukupuoli ei oikeuta väkivallan käyttöä, on tärkeää ottaa huomioon kulttuuriset ja sukupuoleen liittyvät tekijät väkivallan ilmenemisessä. Edellä mainittu huomio auttaa väkivallan ilmiötä paremmin, mikä puolestaan mahdollistaa väkivallan ennakoimisen ja ehkäisemisen. (Lidman 2015, 325.)

Niemi ja muut (2017, 11–16) esittävät väkivallan ja kontrollin keskittyneen miesten väliseen sukupuolistuneeseen väkivaltaan. Miehet rakentavat sukupuoltaan, seksuaalisuuttaan sekä samanaikaisesti kamppailevat vallasta ja miesten välisestä hierarkiasta. Tämä on yksi osa pojasta mieheksi kasvamista, joka kuuluu poika- ja mieskulttuureihin sekä miesten väliseen sosiaaliseen kanssakäymiseen. Ihmisen sukupuoli on olennainen tekijä väkivallan kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa merkityksellistämässä. Valta ja ulospäin suuntautuva maskuliinisuus ovat maskuliinisuuteen yhdistettäviä piirteitä, eivätkä ne näyttäyty ristiriidassa väkivallan kanssa. Eräs käsite, joka nousee esiin yhteiskunnallisissa mieskeskusteluissa, on toksinen maskuliinisuus. Toksisesta maskuliinisuudesta puhuvat väittävät kaiken maskuliinisuuden olevan haitallista. Toksisuus nousee tavasta ymmärtää mieheys kapeasti ja se esittää mieheyden miehelle itselleen vahingollisia ominaisuuksia. Näitä ominaisuuksia ovat muun muassa aggressiivisuus ja väkivaltaisuus sekä tunteettomuus ja pakonomainen seksuaalinen aktiivisuus. (Saresma 2021, 202.)

3.2 Hegemoninen maskuliinisuuden käsite

Hegemoninen maskuliinisuus käsite on R.W. Connellin (nyk. Raewyn Connell) 1980-luvulla lanseeraama termi. Suomalaiseen keskusteluun käsitteen toi Jorma Sipilä vierailtuaan tutkijavierailulla Yhdysvalloissa. Käsitettä on käytetty osoittamaan sitä, kuinka eräät miehet ovat ylempiarvoisia suhteessaan naisiin ja muihin miehiin. Suomessa hegemonisen maskuliinisuus käsite kytkettiin 1990-luvun loppupuolelta 2000-luvun alkuun diskurssianalyttiseen metodiin ja mieheyden representaation tutkimukseen, jossa käytettiin aineistona muun muassa kulttuurisia tekstejä ja erilaisia media-aineistoja. (Aho ym. 2021, 19–21; Markkola ym. 2012, 13–15.)

Hegemonisen maskuliinisuuden käsitteellä pyritään ymmärtämään, miten miehisyys ja miehen roolin määrittely tapahtuu suhteessa valtaan ja hierarkioihin yhteiskunnassa. Kriittinen miestutkimus käyttää hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä kuvaamaan niitä vallitsevia valta-asemia ja normeja, jotka liittyvät maskuliinisuuteen suhteessa feminiinisyteen. Tämä käsite viittaa yhteiskunnassa vallitsevaan hallitsevaan miesten roolin ja identiteetin malliin, joka luo odotuksia ja rajoituksia sekä miehille että naisille. (Videnoja 2012, 60.) Kulttuuriset käsitykset maskuliinisuudesta ovat jatkuvassa

muutoksessa, ja ne vaihtelevat eri aikakausien ja paikkojen välillä. Vaikka tietyt piirteet, jotka liitetään perinteisesti maskuliinisuuteen, saattavat näyttää samankaltaisilta eri kulttuureissa, niiden tulkinat ja merkitykset voivat silti vaihdella merkittävästi. (Eerola ja Pirskainen, 2021, 43.) Teoria hegemonisesta maskuliinisuudesta nosti esiin sukupuolten välisten sekä miesten keskinäisten hierarkkisesti rakentuneiden ja määräytyneiden valtasuhteiden lisäksi sen, että maskuliinisuus ei näyttäyty kaikille miehille samankaltaisena. (Nieminen 2023, 183.) Sukupuoli ilmenee hegemonisessa kielessä substanssina eli metafyyysisesti ilmaistuna itsensä kanssa identtisenä luontokappaleena (Butler 2006, 71).

Jeff Hearn (2023, 161–173) painottaa, että maskuliinisuuden käsitettä käytettäessä on olennaista tarkistaa ja määrittää, miten kyseistä käsitettä käytetään. Esimerkiksi tarkoitetaanko, tietynlaista identiteettiä muun muassa sukupuoli-identiteettiä vai sukupuolen ilmaisua tai kenties sukupuolikäytäntöjä joko yksilöllisesti vai kollektiivisesti. Hearn (mt.) esittää ettei mahdollisesti ole olemassa yhtä yksinkertaista määritelmää maskuliinisuudelle puhuttaessa, mitä miehillä oikein tarkoitetaan. Maskuliinisuuteen liittyvissä keskusteluissa tarkastellaan usein materiaalisia ja diskursiivisia tapoja, kuten sitä, kuka suljetaan keskustelujen ulkopuolelle ja mitä sukupuoli käytännössä merkitsee. Tämä lähestymistapa voidaan nähdä sekä aineellisena että keskusteluihin perustuvana. Näin ajatellen, sukupuolta ei tarvitse korostaa asiana, vaan kulttuurisen ilmaisuna tai seksuaalisuutena. Diskurssi voidaan myös määritellä puhe- ja ajattelutavaksi. Väkivallan diskurssi sisältää ilmaisun siitä, mitä väkivalta on ja mistä se johtuu. (Jokinen 2000, 108.)

Arttu Salo (2021, 212–213) esittää miehen sukupuolta ja mieheyttä selittävänä keskeisenä käsitteenä olevan maskuliinisuus, joka asettuu tutkimuksellisen lähestymistavan mukaan eri tavoin. Miehen sukupuolella ja mieheydessä on kulttuurisesti maskuliiniseksi määriteltyjen tekojen, eleiden ja ilmiöiden toistosta, jotka ovat oikeaksi määriteltyjä. Eerola ja Pirskainen (2021, 43) kirjoittavat maskuliinisuuksilla tarkoitettavan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa miehiin yhdistettäviä erilaisia käsityksiä sekä piirteitä, jotka ovat miehille kulttuurisesti sallittuja. Maskuliiniseksi ymmärrettyjä ominaisuuksia ovat muun muassa heteroseksuaalisuus, homososiaalisuus, valta ja väkivalta, menestys, suoriutuminen, statusasema, aggressiivisuus, aktiivisuus, urheilullisuus, kilpailullisuus, riskinotto, toiminnallisuus, hallitsevuus, rationaalisuus, fyysinen voima ja tunteiden kontrolli.

Maskuliinisuuden kulttuuriset odotukset määrittelevät normeja ja ihanteita, jotka korostavat miehisen maskuliinisuuden ylemmyyttä feminiinisyteen verrattuna. Nämä odotukset vaikuttavat merkittävästi

siihen, miten miehet omaksuvat erilaisia käyttäytymistapoja ja kuinka he ilmaisevat itseään ja kokevat elämäänsä. Maskuliinisten ominaisuuksien testaaminen on kuulunut mieheksi kasvamiseen. Miehet ja pojat tuntevat, että heidän tulee testata mieheyttään jatkuvasti maskuliinisten ominaisuuksien vuoksi ja näin osoittaa vahvuutensa. Tämä kertoo siitä, millä tavoin mieheyden normit perustuvat ”kovalle maskuliinisuudelle” ja heikkoutta tulee torjua. (Eerola ja Pirskainen 2021, 43, 49.) Mieshistorian tutkijat alleviivaavat sitä, että mieheys tulee nähdä suhteessa useisiin miesihanteisiin sekä eri asemassa oleviin miehiin. Miestutkimusten lähtökohtana on useasti ollut ajatus siitä, että mieheys muodostuu suhteessa johonkin sellaiseen, mitä voidaan kutsua *hegemoniseksi maskuliinisuudeksi*. (Eerola & Pirskainen 2021, 43, 47,49.)

Niemisen (2013) väitöskirja hegemonisesta maskuliinisuudesta ja kriittisestä miestutkimuksesta avaa uusia näkökulmia miestutkimuksen tarkasteluun. Mieheyden moninaisuus on tärkeää tunnistaa, eikä ole olemassa yhtä ainoaa tapaa olla mies. Hänen mukaansa liiallinen aika ja energia kuluu miesten ja naisten välisen eron analysointiin, kun olennaisempaa olisi keskittyä yksilöiden monimuotoisuuteen. Hegemoninen maskuliinisuus viittaa Niemisen (mt.) mukaan historialliseen ja kulttuurisesti sidottuun kontekstiin, jossa tietynlaiset miehisyyden arvot ja maailmankatsomukset ovat hallitsevia. Lisäksi käsitettä voidaan soveltaa yhteiskunnan valtarakenteisiin, joita tietyt valikoituneet miesryhmät ylläpitävät. Kolmanneksi hegemoninen maskuliinisuus sisältää idealisoidun kuvan miehisyydestä, joka symboloi vallitsevaa normia. On huomattavaa, että R.W. Connellin (nykyisin Raewyn Connell) hegemonisen maskuliinisuuden käsite on vakiintunut osana suomalaista tutkimusta, mikä heijastaa sen merkittävää asemaa keskustelussa miesten rooleista ja identiteeteistä. (Jokinen ym. 2012, 173–174; Markkola ym. 2014, 9.)

Hegemoninen maskuliinisuus on käsite, jota käytetään kuvaamaan hallitsevaa tapaa määrittellä maskuliinisuus tietyssä kulttuurissa ja yhteiskunnassa ja käsite perustuu miesten tiettyihin käyttäytymismalleihin (Jokinen 2012; Nieminen 2013). Toisaalta Aho ja kumppanit (2021, 22) kritisoivat hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä. He kyseenalaistavat metodologiset perusteet ja pohtivat, tulisiko käsite uudelleenarvioida, korvata jollakin toisella käsitteellä tai kehittää sitä edelleen. Aho ym. (2021, 22) mukaan käsite perustuu tiettyihin odotuksiin ja käsityksiin siitä millainen miehen tulee olla, ja se vaikuttaa siihen, miten miehet saattavat nähdä itsensä ja miten heitä arvioidaan yhteiskunnallisesti. Käytän käsitettä tässä tutkimuksessa sen kritiikistä huolimatta ja olen sitoutunut siihen tutkimukseni.

4 TURVAKOTIPALVELU

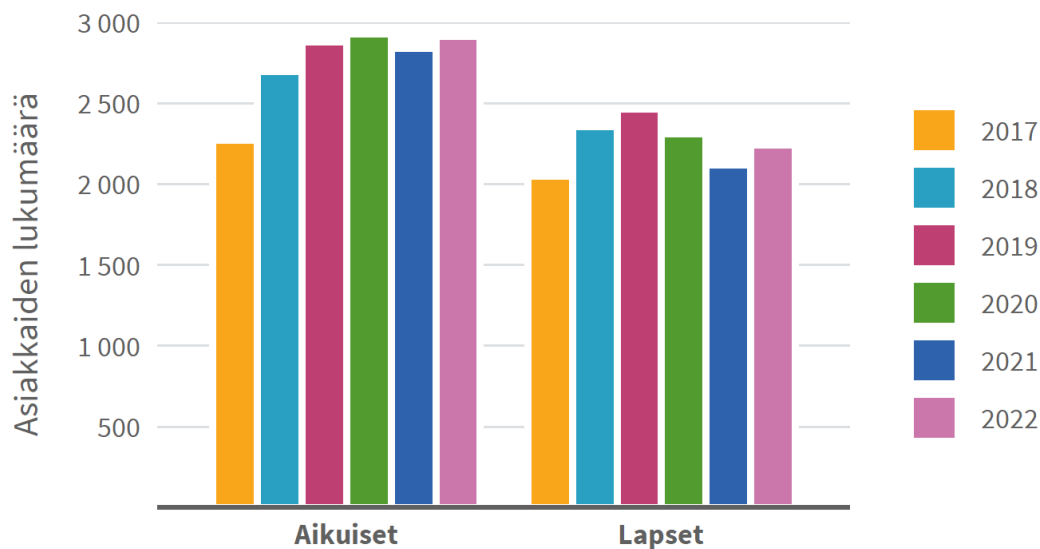
Turvakotipalvelut on suunniteltu perhe- ja lähisuhteissa väkivaltaa tai sen uhkaa kokevalle väestölle, ja jotka kokevat tarvitsevansa elämässään tukea väkivallasta selviämiseen sekä osa-aikaisen asuinpaikkaa tilanteessaan. Turvakotipalvelussa tarjotaan välitöntä kriisiapua, turvattua asumista vuorokauden ympäri sekä ihmisen akuuttiin kriisitilanteeseen liittyvää psykososiaalista tukea, neuvontaa ja ohjausta. Turvakotipalvelut ovat asiakkaille maksuttomia ja niissä voi tarvittaessa asioida nimettömänä. Turvakodit toimivat valtionrahoituksella. Suomessa turvakotipalveluiden järjestämisestä, palveluverkoston koordinoinnista ja kehittämisestä vastaa Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL 2023). Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira) sekä aluehallintovirasto (Avi) valvovat turvakotitoimintaa toimialueellaan. Suomen suurin turvakotipalveluiden tuottaja on Ensi- ja turvakotien liitto. (Piispa 2001, 27). Suomessa oli vuoden 2023 alussa yhteensä 29 turvakotia ja niissä on yhteensä 230 perhepaikkaa (Kuvio 1). Jokaisessa maakunnassa on ainakin yksi turvakoti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Kuvio 1. Turvakotipaikkakunnat vuoden 2022 lopussa (THL 2023)

THL:n tilaston (2023) mukaan turvakodeissa oli vuonna 2022 yhteensä 5 163 asiakasta. Turvakotien asiakkaista oli aikuisia 57 prosenttia ja lapsia 43 prosenttia. Naisia oli 91 prosenttia ja miehiä 9 prosenttia asiakkaista. Vuoteen 2021 verrattuna oli asiakasmäärän nousua neljä prosenttia. Alaikäisten ja aikuisasiakkaiden määrä kasvoi. Koronaepidemia katkaisi asiakasmäärien kasvua ja turvakotien asiakasmäärät tippuivat vuosina 2020 ja 2021, sitä ennen asiakasmäärät kasvoivat joka vuosi vuoteen

2015 lähtien. Turvakodeissa syntyi asumisvuorokausia vuonna 2023 yhteensä 89 394. Tämä on 4 932 asumisvuorokautta enemmän kuin edellisenä vuonna 2021. Suomessa oli vuoden 2022 lopussa 29 turvakotia ja näissä turvakodeissa oli perhepaikkoja yhteensä 228 perheelle tai yksin asioivalle asiakkaalle (Kuvio 2).

Kuvio 2. Turvakotien asiakasmäärät 2017–2022 (THL 2023)

4.1 Turvakotipalvelu ja sosiaalityö

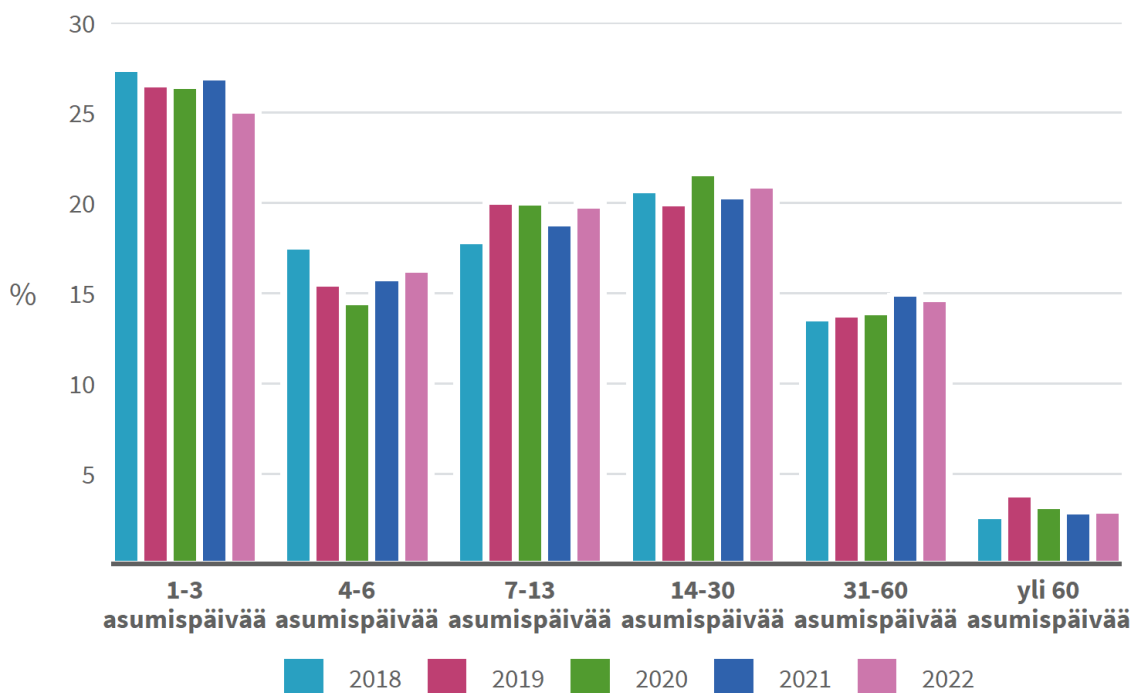
Suomessa turvakotipalveluiden historia on suhteessa muuhun sosiaalityönpalveluun lyhyt. Suomessa turvakotitoiminta alkoi ensikodin yhteydessä Turussa vuonna 1978. Suomessa Ensi Kotien liitto perusti ensimmäiset neljä turvakotia ja vuonna 1979 toimintansa aloitti Pääkaupungin turvakoti Helsingissä. Toimintaideologialtaan turvakodit jakautuvat kahteen ryhmään: feministisiin ja perhekorosteisiin turvakoteihin. Suomessa turvakotijärjestelmän juuret ovat vahvasti ensikotityössä ja sen kehittämässä sekä muutoksessa. (Matela 2012; Nyqvist 2023; Peltoniemi 1983; Ruohonen 2006.) Sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta on turvakotityön asema muuttunut 1970-luvulta. Turvakotityön alkaessa turvakotipalvelu ajateltiin akuutiksi turvan tarjoamiseksi ja kriisiavuksi. Turvakotityö miellettiin tuolloin lyhytkestoiseksi avuksi, jonka pääasiallinen tarkoitus oli ohjata turvakodin asiakkaat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten palvelujen piiriin. Tänä päivänä turvakotityö nähdään sosiaali- ja terveydenhuollossa erääksi erityisosaamista vaativaksi omaksi alaksi, jossa työntekijöiden tulee omata vahva ja erityinen ammatti-identiteetti. (Säävälä ym. 2006, 57.)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittelee sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöksi, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita tukevaa sosiaalista tukea ja palveluita kokonaisratkaisujen näkökulmasta sekä ohjataan sekä seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on olemukseltaan muutostyötä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämässä kohdattavia haasteita, vahvistaa yksilöiden ja perheiden toimintaedellytyksiä sekä osallisuutta ja edistää eri yhteisöjen sosiaalista entiteettiä. Turvakodissa työskentelevän henkilökunnan pätevyydestä on säädetty asetuksella (1103/2018 / 817/2015). Tämän asetuksen mukaan turvakodissa työskentelevällä esihenkilöllä tulee olla laissa säädetty sosiaalityöntekijän pätevyys (Ewalds ym. 2019, 15).

Turvakodissa tarjotaan asiakkaille kriisiapua sekä psykososiaalista tukea ja mahdollisuus asua turvassa sekä vakauttaa tilannetta (Matela 2012; Ensi- ja turvakotienliitto 2023). Asiakkaalle tehdään tulohaastattelu hänen saapuessaan turvakotiin. Asiakkaan haastattelu toteutetaan rauhallisessa paikassa ja sopivassa hetkessä. Haastattelussa selvitetään asiakkaan olosuhteet ja nykytilanne esimerkiksi mikä on tilanne, jonka vuoksi hän on saapunut turvakotiin ja mitä on tapahtunut. Tulohaastattelussa huomioidaan mahdolliset asiakkaan mukana saapuneet lapset ikä- ja kehitystasoa mukaan. Asiakkaalle tehdään tilanteen tasaannuttua turvasuunnitelma. Turvasuunnitelmaan kirjataan tavallisemmin esimerkiksi asiakkaan näkemys tuen tarpeesta ja asetetaan tavoitteet turvakotijaksolle. Turvakodin työskentelyvaiheeseen sisältyy myös asiakkaan kokonaisturvallisuuden ja väkivallan uhan kartoitus muun muassa moniammatillisessa MARAK- työryhmässä. MARAK- työryhmään osallistuu viranomaisia sekä muita väkivallan uhrien ja tekijöiden kanssa työskenteleviä toimijoita. Työryhmän tehtävänä on suunnitella tukitoimia, jotka tukevat asiakasta sekä poistavat väkivallan tekijän uhkaa uhrin elämästä. (Laitinen 2011, 135.) Asiakkaan selviytymisen näkökulmasta on olennaista, että väkivalta saadaan loppumaan ja turvallisuus lisääntymään. Ensi- ja turvakodit tarjoavat asiakkaille matalankynnyksen väkivaltatyön avopalveluja, vaikka asiakas ei olisi turvakodissa tai muuten palvelujen asiakkuudessa. Avopalveluissa tarjotaan palveluita väkivaltaisesta tilanteesta selviämisen tueksi muun muassa kriisiavun keinoin. (Säävälä ym. 2006; Laitinen 2011, 112; Ensi- ja turvakotien liitto 2023.)

Turvakotiasiakkaiden turvakotijakso asettuu 3–10 vuorokauden aikavälille. Tarvittaessa turvakotijakso voi asettua kuukauden mittaiseksi. (Matela 2012, 78.) Nähtävissä on, että suomalainen lähisuuhdeväkivaltatyö toteutetaan pääasiallisesti kolmannen sektorin järjestöjen ja yhdistysten voimin (Nyqvist 2004, 125). Turvakodissa olevien asiakkaiden turvakotijaksoista 82 prosenttia oli alle 31

päivää. Tasan 31 päivää tai enemmän kesti 18 prosenttia. Turvakotijaksot tilastoidaan vain 15 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osalta (Kuvio 3).

Kuvio 3. Asiakkaiden turvakotijaksoiden pituus 2018–2022 (2022, N = 2 900) (THL)

4.2 Miesasiakas turvakodissa

Mieserityistä työtä on mahdollista tarkastella miesten oikeuksien puolesta. Tällöin tuodaan esiin miesten ja naisten erilaisuutta yhteiskunnassa ja sitä, että mies- sekä naisserityisyyttä on olemassa ja se tulee tunnistaa. Mieserityisyys alleviivaa näkökulmaa siitä, että miesten saattaa olla haasteellista saada sosiaali- ja terveydenhuollossa itselleen sopivia palveluita, sillä suurin osa sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijöistä on naispuoleisia. Miesten oikeuksien näkökulmasta voidaan nähdä miesten tarvitsevan omia palveluita, joissa miehiä ymmärrettäisiin ja heille tarjottaisiin miehille räätälöityjä palveluita. Tässä voidaan nähdä kyseessä olevan pitkälti luottamuksen ilmapiirin rakentaminen palveluissa. (Säävälä ym. 2006, 15.) Säävälän (mt.) mukaan miesyhteisön toiveena on, että työntekijöiden tulisi olla myös miehiä.

Suomessa ei ole tarjolla mieserityisiä turvakoteja, vaikkakin Suomessa on tarjolla väkivaltaa kohdanneille miehille mieserityisiä tukipalveluita. Terhi Laine (2008) kirjoittaa *Yhteiskuntapolitiikkalehden* julkaisussa asiantuntijuudesta ja sukupuolesta suomalaisen turvakotien nais- ja miestyön näkökul-

masta. Laine on käyttänyt artikkelinsa pohjana (Laine 2005) väitöskirja-aineistoa. Aineistoon perustuen Laine (2008) mainitsee suomalaisen turvakotijärjestelmän poikkeavan muista vastaavista palveluista, sillä turvakotitoiminnan lähtökohtana on nähtävissä lastensuojelu ja perhekeskeisyysajattelu.

Myös Matela (2002, 93) kirjoittaa suomalaisessa turvakotityössä näkyvän vankka perhekeskeisyys ja perhedynaaminen lähestymistapa. Voidaan ajatella, että tässä mielessä suomalainen turvakotikäytäntö poikkeaa merkittävästi muissa Pohjoismaissa, Länsi-Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa toteutettavasta feministisiin lähtökohtiin nojaavasta turvakotityöstä. Puolestaan samankaltaisuutena voidaan todeta, että tavallisesti järjestöt ylläpitävät turvakoteja maasta riippumatta. Muissa maissa turvakodit sijaitsevat pitkälti salaisissa osoitteissa eivätkä ne toivota tervetulleiksi miesasiakkaita, päinvastoin kuin Suomessa. Suomen turvakodit ovat sukupuolineutraaleja ja avoimia kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kohdanneille, sukupuolesta riippumatta. (Matela 2002, 93; Laine 2008, 295.)

Väkivaltaa kokeneiden miesten ja naisten palvelutarpeet koetaan toisistaan poikkeaviksi. Mieserityinen hoitosuuntaus näkee, että miesten ja naisten erilaiset palvelutarpeet edellyttävät sukupuolispesifejä työmuotoja ja palveluita. On tärkeää, että tällaiset palvelut tunnistavat ja vastaavat miehiin kohdistuvan väkivallan erityistarpeisiin ja tarjoavat miehille turvallisen ja rauhallisen ympäristön väkivallan kokemuksesta toipumiseen. Tämä asiakasnäkökulma korostaa sukupuolen erilaisuutta korostamatta epäsymmetristen valtasuhteiden lähtökohtia. (Nyqvist 2004, 118.) Piispa (2011) huomauttaa, että kun väkivalta pääsee jatkumaan pitkään ilman ulkopuolista apua, väkivaltaa kokeneiden tarve avulle kasvaa ja he usein hakevat apua useilta tahoilta. Keskinäisten erilaisten valtasuhteiden ja sormittamisen sijasta olisi tärkeää painottaa sukupuolten eroavaisuuden näkökulmaa. Miesten kanssa tehtävä suomalainen väkivaltatyö sisältää elementtejä muista kansainvälisistä prosesseista ja ohjelmista. (Nyqvist 2004, 118, 121.)

Lähisuhdeväkivallan uhrin kohtaamisessa työntekijän sukupuolella on ammatillisesti erilaisia vaikutuksia suhteessa asiakkaaseen. Esimerkiksi väkivallan traumatisoiman naisen työntekijänä on luonnollisemmin nähty toinen nainen. Auttamistyössä on merkitystä eri sukupuolta olevien työntekijöiden keskinäisillä suhteilla esimerkiksi paristyöskentelyssä, ammatillisessa yhteistyössä ja asiakasneuvottelutilanteissa. Nähdään, että sukupuolisensitiivisyys vaikuttaa kaikkien yllä luoteltujen tasojen tiedostamiseen ja tunnistamiseen väkivaltatyössä, jos se kohdentuu asiakkaan kokemaan lähisuhdeväkivaltaan. (Nyqvist 2002, 123.)

Miehille on kehitetty lähisuhdeväkivallan ehkäisyn näkökulmasta omia palveluita toisistaan vastakkaisista tulokulmista. Sukupuolistuneisuuden lähtökohdista katsoen miehille tarjottavia palveluita on perusteltu sillä, että miehet ovat pääasiallisesti lähisuhdeväkivallan tekijöitä, joille täytyy olla omat palvelut, jotka vaativat työntekijöiltä erityistaitoa. Toisaalta miestyötä voidaan tarkastella miesten oikeuksien näkökulmasta. Tässä tulokulmassa huomioidaan nais- ja mieserityisyys. Miehille tarvitaan omia palveluita miesten oikeuksien näkökulmasta, jotta miehet voisivat tulla ymmärretyksi oikein ja heille tarjottaisiin kohennettuja palveluita, ja näin luottamuksen ilmapiirin syntymistä vahvistettaisiin. Miehet ovat nostaneet esiin ja alkaneet pohtimaan ääneen miehisyyden peruskysymyksiä. Tämä on synnyttänyt tilaa miespuheelle ihmissuhdeongelmien selvittämiseksi, ja samalla nostanut esiin kysyntää miehelle sopivasta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. (Säävälä ym. 2006, 15.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävä ja kysymykset sekä metodologinen valinta

Sosiaalityön pro gradu -tutkimuksessa perehdyn turvakodeissa lähisuhdeväkivaltaa kokeneen miehen kohtaamiseen ja miten mieserityinen sosiaalityö näyttäytyy turvakotityössä. Tutkin myös millaisia mieheyttä ja maskuliinisuutta rakennetaan turvakodin sosiaalityöntekijän auttamistyön näkökulmasta. Tutkimukseni paikantuu turvakodin sosiaalityöntekijöiden antamiin merkityksiin. Tutkimusaineisto koostuu seitsemän turvakodissa työskentelevän sosiaalityöntekijän haastattelusta. Tutkimusmenetelmänä käytän sisällönanalyysia.

Tutkimuksen tavoitteet esitetään yleisesti tutkimuskysymysten muodossa (Puusa & Juuti 2020, 12).

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia merkityksiä turvakodin sosiaalityöntekijät antavat lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten auttamistyölle?
2. Millaista mieheyttä ja millaisia maskuliinisuuksia turvakodin sosiaalityöntekijät rakentavat lähisuhdeväkivallan auttamistyössä?

Nähdään, että tutkimusstrategiat jakautuvat tavallisesti laadulliseen tai määrälliseen tutkimusotteeseen. Puusa ja Juuti (2020) kirjoittavat laadullisen tutkimuksen pyrkivän ymmärtämään tutkimuksessa käsiteltävää ilmiötä tutkimuksen kohteena olevan henkilöiden näkökulmasta. Toteutan pro gradu tutkimukseni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimusmenetelmänä. Sosiaalisessa konstruktionismisessa tutkimuksessa keskiössä on, miten tutkittavaa ilmiötä koskevia diskursseja rakennetaan ja kuinka niistä puhutaan vuorovaikutuksellisissa konteksteissa ja näin ollen voidaankin ajatella, että puheemme on aina tuotettu tietystä positiosta käsin. (Jokinen ym. 2022, 27–29).

Tieteelliselle tutkimukselle on ominaista selvittää jotakin ongelmaa tai haastetta. Tärkeintä on, että valitun haasteen selvittämisessä on pyrkimys aktiiviseen ajatteluun koko prosessin ajan. (Puusa & Juuti 2020.) Laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä, että tutkija palaa valitsemaansa tutkimusaiheen valintaan, tutkimuksen tavoitteisiin ja tutkimuskysymyksiin perehdyttyään vielä tarkemmin valittuun kirjallisuuteen. Tutkimuskysymykset ovat olennaista saattaa lopulliseen muotoon ennen varsinaista aineiston hankintaa, sillä henkilöt havaitsevat paremmin niitä asioita, jotka ovat osana heidän elämäänsä. Koska tutkija on asettanut itsensä tutkimuksen välineeksi laadullisessa tutkimuksessa, niin olennaista on virittää aistit mahdollisimman herkäksi ja vastaanottavaksi havainnoimaan

tutkimuksen kohteena olevaa aihetta sekä siihen sisältyviä ilmiötä. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä ei ole pyrkiä löytämään täysin paikkaansa pitävää tietoa siitä, missä määrin tai kuinka miten usein kyseinen ilmiö esiintyy, vaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään tuomaan esille uusia ja erilaisia näkökulmia, joista ilmiötä tai aihetta voidaan tarkastella. Tämän vuoksi tulee kiinnittää erityistä tarkkuutta ja herkkyyttä aineiston hankinnassa ja analysoinnissa, jotta voidaan nostaa esille erovaisuuksia. (Puusa & Juuti 2020, 13–14.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida kolmen käsitteen kautta: uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. Nämä kolme käsitettä ovat olennaisia tutkimuksen laadun arvioinnissa sekä varmistavat tutkimuksen validiteetin ja luotettavuuden. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten totuudenmukaisuutta ja pätevyyttä eli sitä, miten hyvin tutkimus mittaa tai arvioi, sitä mitä sen tulee mitata ja arvioida. Eettisyydellä tutkimuksessa tarkoitetaan sitä, että tutkija kunnioittaa tutkimukseen osallistuvien oikeuksia ja ymmärtää moraalisuuden tärkeyden. Tämä tarkoittaa muun muassa osallistujien vapaaehtoisuuden kunnioittamista tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Näiden kolmen periaatteen seuraaminen takaa vahvan perustan laadukkaalle ja luotettavalle tutkimukselle. (Puusa & Juuti 2020, 175–179.)

5.2 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu

Hyvärinen (2017, 20) muistuttaa, että tutkimushaastattelijan tulee välttää kahta ääripäätä haastattelussa. Ensimmäiseksi haastattelijan ei tule ajatella, että haastattelu on ainoastaan tiedonsiirtoa. Toiseksi haastattelijan tulee varoa kyynistä ja mekaanista ajatusta siitä, että haastateltava yrittää ainoastaan miellyttää haastattelijaa tai esittää itsensä suosiollisessa valossa tutkimukselle. Hirsjärvi ja Hurme (2017, 48) ilmaisevat teemahaastattelun olevan puolistrukturoitu menetelmä siksi, että haastattelun näkökulma, haastattelun aihepiirit, teema-alueet ja aspekti ovat kaikille haastateltaville samat. Teemahaastatteluun ei sisälly strukturoidulle lomakehaastattelulle luonteenomaista kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä, mutta se ei ole täysin sitoutumaton niin kuin syvähaastattelu. Kun valitsee teemahaastattelun lähestymistavakseen, niin on olennaista pohtia, pääsevätkö haastateltavat itse haastattelun kuluessa valitsemaan teemoja ja vaikuttamaan niiden painottumiseen (Hyvärinen 2017, 22).

Hirsjärvi ja Hurme (2009; 2017, 11, 34) kertovat haastattelun olevan tutkimuksellisen tiedonhankinnan perusmuoto. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on muovautuva, ja se on käytettävissä tutkittaessa aiheita, joita ei ole tutkittu runsaasti sekä haastattelu on myös menetelmänä melkoisen joustava, joten se sopii useisiin tutkimustarkoituksiin. Eerola ja Pirskainen (2021, 41) esittävät sosiologi

David Silvermanin (2011) kutsuneen yhteiskuntaamme ”haastatteluyhteiskunnaksi”. Tällä viitataan siihen, miten tietoa kerätään ihmisten ajatuksista, kokemuksista ja tunteista, ensisijaisesti haastatteleamalla. Tutkimushaastattelun etuna nähdään mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä muun muassa sensitiivisistä aihealueista, joita haastateltava ei ehkä itse tulisi ottaneeksi puheeksi.

Eerola ja Pirskanen (2021) näkevät merkittävänä keskustelujen kaltaisessa haastattelututkimuksessa haastattelun kohderyhmän tuntemisen sekä eri kohderyhmiin liittyvien erityiskysymysten ymmärtämisen. Eräs metodologinen ratkaisu on puhumiseen rohkaisu ja vuorovaikutuksellisen yhteyden luominen haasteltavan kanssa. Tärkeää on huomioida, että haastattelu poikkeaa keskustelusta, koska haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja näin ollen on ennalta suunniteltua ja päämäärähakuista toimintaa. (Hirsjärvi & Hurme, 2017, 42.) Voidaan myös miettiä, onko miehille sallitumpaa tuottaa omia haavoittuvaisuuksia ja tunteita koskevaa puhetta naistutkijalle kuin miestutkijalle (Eerola & Pirskanen 2021, 51).

Haastattelututkimuksessa tarvitaan kolmenlaisia kysymyksiä. Näitä kysymyksiä ei tule sekoittaa keskenään toisiinsa. Ensimmäiseksi on oltava yksi tai useampi tutkimuskysymys. Tutkimuskysymyksillä ohjataan koko tutkimuksen jäsentymistä. Seuraavan kysymystyyppin muodostavat haastattelukysymykset. Haastattelukysymysten tulee poiketa jossain määrin asetetuista tutkimuskysymyksistä. Kolmantena tulevat aineistolle esitettävät kysymykset, jotka yhdistyvät haastatteluaineiston lukutapaan, miten aineiston avulla vastataan asetettuihin alkuperäisiin tutkimuskysymyksiin. Tutkijan on olennaista päättää ennen haastattelurungon rakentamista, mitä hän haluaa kuulla. Haluaako tutkija kuulla ihmisten kertomuksia (*Kerrotko?*), kuvauksia (*Millainen?*) vai selityksiä (*Miksi?*). Joskus tarvitaan suoria kysymyksiä kuten (*Milloin? Olitko?*). (Hyvärinen 2017, 24, 27.) Henkilökohtaisesti merkittävä koen sen, että kuinka hyvin kykenen asettamaan ja esittämään haastattelukysymykset, jotta ne vastaavat niihin tutkimuskysymyksiin, jotka ovat tärkeitä asettamalleni tutkimustehtävälle.

Ilkka Pietilä (2010; 2017) vertailee yksilöhaastattelun ja ryhmähaastattelun luomia eroavaisuuksia. Pietilän (2017) mukaan ryhmäkeskusteluissa, joissa haastattelijä osallistui vuorovaikutukseen vähäisesti, korostui yhteiskunnan rakenteisiin liittyviä tulkintamalleja ja puolestaan toteutetuissa yksilöhaastatteluissa, joissa haastattelijä osallistui aktiivisesti haastatteluun, välittyi haastateltavien henkilökohtaiset elämäntavat. Hirsjärvi & Hurme (2017, 11–12) esittävät haastattelun olevan metodi, jonka tutkimuksen eri osapuolet kokevat useasti miellyttäväksi sekä toisaalta haastattelu on keskus-

telu, jolla on aina jokin tarkoitus. Haastatteluun sisältyy myös ongelmia. Tietojen, käsitysten, uskomusten, arvojen ja merkitysten tutkiminen saattaa osoittautua haasteelliseksi. Jokainen ihminen luo oman käsityksensä todellisuudesta ja emme voi olla koskaan täysin vakuuttuneita muiden käsityksistä. On kuitenkin merkityksellistä olettaa, että voimme ymmärtää asiat samoin kuin toiset ihmiset ymmärtävät asiat, joten meidän tulee ajatella, että meillä on keskinäinen kyky ymmärtää ja jakaa keskenämme kokemustemme sisältöä. Hirsjärvi ja Hurme (2017, 16–19) mukaan ensimmäiseksi pohdittava sitä, soveltuuko haastattelu omaan tutkimustarkoitukseen. Toiseksi tärkeää on kokeilla haastattelun sujumista käytännössä esimerkiksi koehaastattelun muodossa. Ihmisen tietoisuus mahdollistaa meille symbolien luomisen sekä muuttaa niiden merkityksiä ja viedä tätä tietoa edelleen seuraaville sukupolville. Symbolijärjestelmistä kehittynein on kieli. Kieli on luonteeltaan sosiaalista ja sopimuksenvaraista sekä se perustuu vahvaan tarpeeseen kommunikoida merkityksistä. Tämä puolestaan edellyttää kykyä luoda symboleja sekä kykyä ymmärtää muiden symboleja. Todellisuudesta puhuessamme viittaamme omaan subjektiivisesta tulkinnastamme, joka perustuu siihen, mitä olemme yhteisössä oppineet.

Sosiaalinen konstruktio koskee tieteitä ja tieteellisiä käsitteitä. Ihmisyhteisöjen maailma on merkitysten maailma, siksi merkitysten tulkinta ja ymmärtäminen on tutkimuksessa ongelmallista. Olenaisista on, että tutkija kiinnittää tarkkaa huomiota näiden sijoittumiseen tutkimuksen kokonaisuutta tarkasteltaessa. On huomattava, että valtakijat ovat keskeisiä sosiaalisessa konstruktiossa. Nähdään, että ne, joilla on valta, voivat määrittää käsitteiden sisältöä ja käsitteiden välisiä rajoja sekä sitä, mitä milloinkin pidetään muun muassa hyväksyttävänä. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 19.)

Tutkimuksessani hyödynsin haastattelua aineistonkeruumenetelmänä. Haastattelurungon muodostivat neljä teemaa: turvakoti, lähisuhdeväkivalta, miesasiakkuus, sukupuoli ja sosiaalityö. Teemat löysin tutkielmani teoreettisista viitekehyksistä. Aineistoni koostui seitsemän turvakodin sosiaalityöntekijän haastatteluista, jotka toteutin yksilöhaastatteluina. Keräsin haastatteluaineiston puolistrukturoiduilla kysymyksillä. Alun perin suunnitelmani oli toteuttaa aineistonkeruu ryhmähaastatteluna. Suunnitelmani edettyä huomasin aikataulu- ja yhteensovittamisen haasteet. Pohdinnan jälkeen vaihdoin aineistonkeruumenetelmän yksilöhaastatteluiksi ja valitsin teemahaastattelun aineistonkeruumetodiksi. Harkitsin myös internetverkkopohjaista kyselylomaketta aineistonkeruumenetelmäni tueksi, mutta lopulta päädyin ainoastaan yksilöhaastatteluihin. Päätin jättää sähköisen kyselylomakkeen käyttämättä, sillä en nähnyt sen tuovan lisäarvoa tutkimukselleni. Pelkäsin myös, että kyselyn täyttäminen saattaisi rasittaa haastateltavia, ja uskoin yksilöhaastattelun olevan riittävä tapata kerätä tarvittava määrä aineistoa tutkimukselleni.

Tutkimusprosessini alkoi keskustelulla erään turvakodin toiminnanjohtajan kanssa. Keskustelussa kävimme läpi tutkimukseni tavoitteita ja kuinka tavoittaa turvakotien johtajina toimivia sosiaalityöntekijöitä valtakunnallisesti. Tämän jälkeen lähetin tutkimus- ja haastattelupyynnöt sähköpostitse Ensi- ja Turvakotien Liiton turvakotien sosiaalityöntekijöille ohjeistuksen mukaisesti. Sain myönteisiä vastauksia seitsemältä haastateltavalta. Sovimme haastattelupäivät sähköpostitse ja lähetin suostumuslomakkeet sekä muut tarvittavat dokumentit haastateltaville. Ennen virallista ensimmäistä tutkimushaastattelua toteutin kaksi koehaastattelua. Ensimmäisen koehaastattelun tein perheenjäsenelle. Tämän jälkeen muokkasini kysymyksenasettelua ja suoritin toisen haastattelun tutkimuksen kannalta riippumattomalle sosiaalialan ammattilaiselle. Koehaastatteluiden jälkeen selkeytin haastattelukysymyksiä. Koehaastattelu kokemukset olivat äärimmäisen tärkeitä ja opettavaisia. Ymmärsin, että ennen varsinaisten haastatteluiden aloittamista on tärkeää testata ja hioa kysymyksiä sekä tallennustekniikkaa käytännössä, mikä osoittaa arvostusta ja kunnioitusta niitä ammattilaisia kohtaan, jotka antoivat kallista aikaa ja panosta tutkimukselleni.

Viralliset tutkimushaastattelut aloitin joulukuussa 2023. Tammi- ja helmikuussa 2024 suoritin viimeiset haastattelut. Haastattelut toteutettiin Microsoft Teams -viestintäalustalla, joka tarjosi sopivan ympäristön tallentamiseen ja litterointiin. Haastattelujen kesto vaihteli 45 minuutista 70 minuuttiin, ja suoritin pääasiassa vain yhden haastattelun päivässä. Tallensin haastattelut myös puhelimella ja käsittelin ne saman päivän aikana, poistaen nauhoitukset puhelimestani välittömästi. Tutkimukseni aineisto oli laadullinen ja analysoin sen sisällönanalyysillä. Tutkimuksessani käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä analysointimenetelmänä. Analysoin kummatkin tutkimuskysymykset samalla kertaa. Aineiston analyysissä ei mainittu tutkimukseen osallistuvien nimiä eikä muitakaan tunnistetietoja. Litteroitua aineistoa kertyi 148 sivua.

Ensimmäiseksi luin keräämäni tutkimusaineiston useaan kertaan läpi. Tulostin litteroiduin aineiston ja tein materiaaliin värikoodimerkintöjä tutkimuskysymysteni mukaan luokitellen. Tämän jälkeen rakensin Excell- tiedoston, johon avasin useita alakansioita. Alakansioihin vein litteroidusta tekstistä alkuperäisiä ilmaisuja tutkimuskysymysten pohjalta muodostamien otsikoiden alle. Alustavia alakansioita muodostui kaksikymmentäviisi ja nämä tiivistyivät lopulta lopullisiksi alakansioiksi. Seuraavaksi pelkistin alkuperäiset ilmaisut lauseiksi ja ryhmittelin pelkistyksiä, niin että sain muodostettua alaluokkia. Analyysia jatkoin yhdistelemällä alaluokista pääluokkia. Pääluokista muodostin yhden yhdistävän luokan. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni rakentui viisitoista (15) alaluokkaa ja kolme (3) pääluokkaa (Taulukko 1). Toiseen tutkimuskysymykseen muodostui yhdeksän (9) alaluok-

kaa ja kaksi (2) pääluokkaa. Nämä *ala- ja pääluokat* muodostivat yhden *yhdistävän luokan* kumpaa-kin tutkimuskysymyksittäin. Tämän prosessini tavoite oli aineiston tiivistäminen ja käsitteellistäminen sekä sosiaalityöntekijöiden antamien merkitysten kuvaamista mieserityisestä väkivaltatyöstä turvakodissa.

Taulukko 1. Turvakodeissa tehtävä mieserityinen auttamistyö.

Alaluokka	Päälukka	Yhdistävä
<p>Miesten kokeman väkivallan muodot</p> <p>Miehen tunteet</p> <p>Tiedon antaminen</p> <p>Väkivallan tunnistaminen ja sanoittaminen</p> <p>Puheeksiotto</p>	<p>Miesten kokema väkivalta; muodot, tunteet ja tuen-tarve</p>	
<p>Avun hakeminen ja saaminen</p> <p>Työmenetelmät</p> <p>Työntekijöiden lisäkoulutus</p> <p>Väkivaltatyön avopalvelu</p> <p>Materiaalit</p>	<p>Turvakotiin ohjautuminen ja asiakaskokemus</p>	<p>Turvakodissa tehtävä mieserityinen auttamistyö</p>
<p>Kriisityö</p> <p>Moniammatillinen yhteistyö</p> <p>Palveluista tiedottaminen</p> <p>Sosiaalinen verkosto ja tukipalvelut</p> <p>Yhteiskunnallinen ilmapiiri</p>	<p>Väkivallasta turvallisuuteen</p>	

5.3 Sisällönanalyysi

Aineiston analyysi liittyy empiirisessä laadullisessa tutkimuksessa vahvasti tutkimusaineiston hankintaan. Tutkijan yhtenäinen ja jatkuva läsnäolo aineiston hankinnassa aloittaa jo aineiston analysoinnin, sillä tutkija on laadullisessa tutkimuksessa eräs osa tutkimusta. Nähdään, että tutkijan ymmärrys vaikuttaa aina aineiston hankintaan ja myös tuolloin aineiston analyysin. On tärkeää, että tutkija tunnistaa oman esiyymmärryksen tutkittavasta aiheesta, sillä ennakkoon omaamiensa tietojen ja uskomusten luonne ja sisältö vaikuttavat tutkimukseen. On selvää, että täysin arvovapaata laadullista tutkimusta ei ole mahdollista saavuttaa. Tavoitteena aineiston analyysillä on kuvailla, tulkita sekä ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. (Puusa & Juuti 2020, 143.) Laadullisen tutkimuksen käsitteitä ovat induktiivinen ja deduktiivinen tutkimus. Kyseiset jaot pohjautuvat tutkimuksen päättelyn logiikkaan, joka nähdään induktiivisena (yksittäisestä yleiseen) tai deduktiivisena (yleisestä yksittäiseen). Tässä määrittelyssä haasteena nähdään se, että usein unohdetaan kolmas tieteellisen päättelyn logiikka eli abduktiivinen päättely. Abduktiivisen päättelyn mukaan teorian rakentaminen mahdollistuu silloin, kun havaintojen muodostamiseen yhdistyy tietty johtoajatus tai johtolanka. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107.)

Aineiston hankkimis- ja analyysivaiheet risteävät toisiaan matkan varrella ja tämän vuoksi saattaa olla hankala kuvata laadullista tutkimusprosessin etenemistä tyhjentävästi. Laadullisen aineistomateriaalin analyysitavan valinnassa ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta ja siksi usein aineiston käsitteilytyyli on erilainen tehtävissä tutkimuksissa. (Puusa ja Juuti 2020.) Sisällönanalyysiä on mahdollista tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Erona näissä on analyysin ja luokittelun perustaminen aineistoon tai valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimuksessani käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on kolme vaihetta. Ensimmäiseksi on redusointi eli pelkistäminen esimerkiksi tiivistämällä, tämän jälkeen on klusterointi, joka tarkoittaa ryhmittelyssä koodatun aineiston läpikäyntiä ja samankaltaisuuden ja eroavuuksien etsimistä sekä lopuksi aineisto abstrahoidaan eli erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, jonka pohjalta muodostetaan teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 109–116.)

Analyysi ja synteesi yhdistyvät laadullisen tutkimuksen analysoinnissa. Tällä tarkoitetaan sitä, että hankittu aineisto lohkotaan eri osiin tutkijan valitseman menetelmän mukaisesti ja tämän jälkeen tutkija rakentaa aineiston pohjalta synteesiä ja kasaa sen uudelleen. Tämän jälkeen tutkija tekee uudelleen rakennetusta aineistomateriaalista johtopäätöksiä ja lopuksi esittää tutkimusraportissaan tutkimuksen päätelmät. Laadullisen aineiston analyysin ajatuksena on koota aineistosta looginen koko-

naisuus, jonka keinoin voidaan synnyttää antoisa ja johdonmukainen tulkinta ja tuottaa mahdollisimman hyviä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa 2020, 145–146, 148.) On tärkeää pitää mielessä, että analyysistä voi löytyä aikaisemman tiedon merkitys, joka ei ole niinkään teoriaa testaava, vaan tuoreita ajatuksia herättävä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109).

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Suomessa tieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (Tenk) laatimia ohjeita hyvästä tieteellisistä käytännöistä ja eettisistä lähtökohdista. Hyvällä tieteelliseltä käytännöltä edellytetään vastuullisuutta, avoimuutta ja rehellisyyttä sekä huolellisuutta ja tarkkuutta tiedon esittämisessä sekä tutkimusten ja tulosten arvioinnissa. Tieteellisessä toiminnassa tapahtuvassa vilpissä on aina kyse harhauttamisesta eettisen ohjeistuksen näkökulmasta. (Vilkkä 2020, 71–72.)

Tutkittavan tutkimusaiheen valinta on aina eettinen kysymys tutkijalle (Tuomi & Sarajärvi 2018). Kaikkiin tutkimuksiin sisältyy eettisiä ratkaisuja. Ihmistieteissä kohdataan eettisiä kysymyksiä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Eettiset haasteet ovat erityisen monimuotoisia haastattelututkimuksessa, jossa ollaan suorassa kontaktissa haasteltaviin. Eettisiin kysymyksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota tutkimuksen aivan jokaisessa vaiheessa. Tutkimuksen tarkoituksen näkökulmasta tutkimuksen tarkoitusta tulee tarkastella kahdesta näkökulmasta, tieteellisen tiedon etsimisen sekä miten se parantaa tutkittavana olevaa tilannetta. Suunnitelman eettisenä ytimenä on saada informanttien suostumus ja taata luottamuksellisuus ja pohtia mahdollisia tutkimuksen seurauksia kohdehenkilöille. Haastattelutilanne tulee toteuttaa mahdollisimman sensitiivisesti, jottei haasteltavalle aiheudu ylimääräistä painetta ja kuormaa haastattelun kuluessa. Litterointi vaiheessa noudatetaan tarkasti haasteltavien suullisia lausumia. Analyysivaiheen eettiset kysymykset liittyvät siihen, kuinka syvästi ja kriittisesti toteutuneet haastattelut voidaan analysoida ja onko haastateltavilla mahdollisuus kertoa, kuinka heidän kertomaansa on tulkittu. Tutkijan eettinen velvollisuus on esittää tietoa, joka on mahdollisimman varmaa ja todennettua. Raportointivaiheessa tutkijan tulee varmistua raportoinnin luottamuksellisuudesta ja siitä mahdollisesti koituvista seurauksista haasteltaville kuin myös heidän edustamille ryhmille tai instituutiolle. Voidaan todeta, että ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa merkittävimpinä eettisinä periaatteina yleensä ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 20.)

Huomioin tutkimukseni eettiset näkökulmat läpi koko tutkimukseni. Ensimmäinen merkittävä eettinen ratkaisuni oli osallistujien valinta. Valitsin tutkimuskohteeksi turvakodin sosiaalityöntekijät tur-

vakodin miesasiakkaiden sijaan. Koska tutkimukseni kohdistuu mielestäni sensitiivisinä koettuun lähisuhteiden väkivalta ilmiöön, koen tekemäni valinnan moraalisesti ja eettisesti tärkeäksi. Yksi asia, joka myös vaikutti tutkimukseni osallistujien valintaan, oli se, etteivät miehet ole lähtökohtaisesti halukkaita. Haastateltavien löytäminen voi olla haasteellista sukupuolesta riippumatta, mutta erityisesti kun tutkimus käsittelee vaikeita ja herkkiä aiheita. Tutkijat ovat huomanneet erityisen haasteelliseksi miesten rekrytoinnin haasteltaviksi yhteiskuntatieteiden parissa (Eerola & Pirskanen 2021, 44)

Kiinnitin huomiota haastateltavien anonymiteettiin ja poistin merkityksettömät tunnisteet sitaattiteksteistä. Aluksi numeroin haastateltavat (H1- H7) tunnisteiden mukaisesti. Huomasin, että haastateltavien numeroinnilla ei ole tutkimuksen kannalta relevanttia merkitystä, joten luovuin kategorisoinnista. Kiinnitin erityistä tarkkuutta haastatteluaineiston säilyttämiseen, jotta tutkimusmateriaalin säilyttäminen aiheuttaisi mahdollisimman vähän riskitekijöitä. Kuuntelin tekemäni haastattelut välittömästi ja kirjoitin litteroinnit puhtaaksi tuoreeltaan saadakseni tiedon mahdollisimman tuoreena. Eettisestä näkökulmasta haastatteluaineistoa säilytettiin turvallisesti ja poistettiin välittömästi käytön jälkeen. Vaikka haastatteluissa ei varsinaisesti käsitelty henkilökohtaisia asioita, pidin tärkeänä suojella haastateltavien yksityisyyttä. Tarkkailin myös omia arvojani ja ennakoasenteitani varmistaakseni tutkimuksen luotettavuuden ja todenmukaisuuden. Tämän koin tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeäksi. Huomioin oman taustani Rikosuhripäivystyksen toiminnanohjaajana, sillä tiedostamattomat käsitykset ja oletukset saattaisi vaikuttaa tutkimukseen, jos niitä ei tiedosta tutkimusprosessin ajan. Olen reflektoinut omia ennako-oletuksiani ja kirjannut ajatuksiani muistiinpanoihin säännöllisesti, palaten niihin myöhemmin.

Olennaista on oman tutkimusprosessin tarkastelu kriittisesti, jotta omat vahvuudet ja heikkoudet olisivat tunnistettavissa, ja näin ollen voidaan ajatella eettisten periaatteiden noudattamisen kulkevan läpi tutkielman. Tutkimukseen osallistuvilla on merkittävää selvittää tutkimukseni tavoite ja mitä tietoa toivon saavani tutkimuksellisesti. Osallistujille tulee painottaa tutkimukseen vapaaehtoisuudesta ja mahdollisuudesta keskeyttää osallistuminen, missä tahansa vaiheessa tutkimusta. On myös merkittävää, että tutkimuksen kokoamis- ja raportointivaiheessa säilytetään osallistujien nimettömyys sekä yksityisyyden suoja sekä osallistujien maantieteellinen sijainti tutkimusetiikan vaatimusten mukaisesti häivyttämällä merkityksettömät yksityiskohdat. (Hyvärinen ym. 2017; Tuomi & Sarajärvi 2018; Puusa & Juuti 2020.) Tutkijan on tekstien tulkinnassa useasti pohdittava sitä, mikä on se konteksti, jossa teksti on tuotettu ja mitkä ovat tutkittavien yksilölliset ja institutionaaliset aikeet synnyttää tietoa juuri tälle kuulijakunnalle. Joten tekstin tulkinnassa on muistettava, että jokainen teksti kirjoitetaan tietystä lähtökohdasta käsin. Eräs yleisimmin esiintyvänä haasteena voidaan nähdä se, että

teksti tai tekstin osat ovat irrotettu asiayhteyksistä ja tällöin niiden merkityksellinen yhteys ei avaudu lukijalle. (Puusa ym. 2020, 26.)

6 TURVAKODEISSA TEHTÄVÄ MIESERITYINEN AUTTAMISTYÖ

Työntekijöiden lukumäärää tarkasteltaessa ensi- ja turvakodeissa tehtävä sosiaalityö sijoittuu sosiaalialan marginaaliin. Sosiaalityö ei ole kaikissa ensi- ja turvakodeissa samanlaista, sillä organisaatioiden sisäiset rakenteet ja erilaiset ulkoiset suhteet ja toimintaympäristöt sekä tekijät vaihtelevat alueittain. Kuitenkin yhteisenä nähdään perehtyneisyys sosiaalityössä kohdattaviin ilmiöihin, ikä- ja sukupuolisensitiivisyys ja erilaiset moniammatilliset työryhmät. (Matela 2012, 74, 84.)

Sosiaalityöntekijöiden antamien merkitysten mukaan turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen auttaminen rakentui kolmesta pääluokasta. Nämä ovat: *miesten kokema väkivalta: muodot, tunteet ja tuen tarve* (Taulukko 2), *turvakotiin ohjautuminen ja asiakaskokemus* (Taulukko 3) *väkivallasta turvallisuuteen* (Taulukko 4)

6.1 Miesten kokema väkivalta; muodot, tunteet ja tuen tarve

Tutkimukseen osallistuneet sosiaalityöntekijät kertoivat lähisuhdeväkivaltaa kokeneen miehen hakeutuvan turvakotiin monista eri syistä ja lähtökohdista. Hän saattaa tuntea olonsa turvattomaksi ja uhatuksi omassa kodissaan tai parisuhteessaan. Pelko jatkuvasta henkisestä tai fyysisestä väkivallasta kumppaniltaan tai perheenjäseniltään voi olla vahva motivaatio turvakotiin hakeutumiselle. Lisäksi hän voi tunnistaa tarpeen saada apua tilanteeseensa. Tietoisuus turvakotien tarjoamasta turvasta ja tuesta voi rohkaista häntä hakemaan väliaikaista suojaa ja neuvontaa.

Tässä alla kuvaan sitä ajankohtaa, jossa väkivaltaa kokenut mies saapuu turvakotiin ja ymmärtää tarvitsevänsä apua. Miesten kokema väkivalta; muodot, tunteet ja tuen tarpeet muodostuivat sosiaalityöntekijöiden mukaan viiden alaluokan kautta, jotka ovat: *miesten kokeman väkivallan muodot, miehen tunteet, tiedon antaminen, väkivallan tunnistaminen ja sanoittaminen sekä puheeksiotto*.

Taulukko 2. Miesten kokema väkivalta; muodot, tunteet ja tuen tarve

Alaluokka	Päälukka
<p>Miesten kokeman väkivallan muodot</p> <p>Miehen tunteet</p> <p>Tiedon antaminen</p> <p>Väkivallan tunnistaminen ja sanoittaminen</p> <p>Puheeksiotto</p>	<p>Miesten kokema väkivalta; muodot, tunteet ja tuen tarve</p>

Flinck (2006, 20) tuo esiin ymmärrystä väkivallan dynamiikasta alleviivaten ajatusta siitä, että henkistä väkivaltaa saattaa esiintyä ilman fyysistä väkivaltaa, mutta fyysiseen väkivaltaan liittyy aina henkinen väkivalta. Turvakodissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakodissa tehtävä väkivaltaerityinen työ rakentui asiakkaan kokeman väkivallan eri muotojen ja piirteiden tunnistamisesta ja sanoittamisesta, kokijan tunteiden käsittelystä, oikean ja ajantasaisen tiedon antamisesta ja puheeksioton rohkaisemisesta ja tilanteen vakauttamisesta. Sosiaalityöntekijät korostivat, että asiakkaan väkivallan kokemusten kartoittaminen ja niiden vaikutusten tunnistaminen ovat ensisijaisen tärkeitä ammattilaiselle. Lisäksi haastatellut painottivat, että asiakkaalle annettava tieto väkivallan tunnistamisesta koettiin olennaiseksi osaksi tukiprosessia sekä turvallisuuskeskustelut.

”Ois se vaan hyvä oppia tunnistamaan väkivaltaa miehiä kohtaavissa palveluissa ja pakoissa, ja sit ohjata niitä tukipalveluihin.”

”Ajatus siitä, että se väkivalta on niinku fyysistä ja näkyvää jotenkin, että siitä jää jotakin ulkoisia niinku merkkejä, että lähestulkoon kaikkien asiakkaiden kanssa käydään sitä keskustelua, että mitä se väkivalta on niinku todellisuudessa ja miten se ilmenee.”

”Joo, sellainen alkukartoitus. Väkivaltakokemusten nimeämiset ja ymmärrys avaa asiakkaalle uusia näkökulmia.”

”Niin, se turvallisuus näkökulma tuo turvallisuuden tunnetta asiakkaalle ja siirtää fokusta turvattomuudesta pois, jota se väkivalta ylläpitää.”

Haastateltavien kokemuksen mukaan turvakodin miesasiakkaat kokivat avun hakemisen haasteelliseksi muun muassa häpeän-, vihan- ja itsesyytöksen tunteiden vuoksi. Säävälä ja Nyqvist (2006, 51) esittävät ettei perinteiseen mieheyteen kuulu omien tunteiden ja reaktioiden käsittely. Turvakodin asiakkaat eivät olleet tietoisia väkivallasta ja sen monimuotoisuudesta. Haastateltavat pitivät merkittävänä rehellisen ja aidon puheen väkivallasta ja sen vaaroista. Väkivalta vahingoittaa kokijaa psyykkisesti ja fyysisesti. Nähtävissä on, että varsinkin psyykkiset vammat ovat tavallisesti pitkäkestoisempia ja pysyvämpiä kuin fyysiset vauriot. (Purjo 2012, 8.)

”No ehkä jotenkin ajattelen, että vahvistaa sen miehen ajatuksia myös siitä, että hän voi olla jotenkin uhri, eikä aina vain tekijä ja siis oikeutettu palveluumme.”

”Miesten on vähän vaikeampi viel’ jotenkin niin kun tunnistaa sitä kaikkea kokemaansa väkivallaksi.”

Haastattelussa turvakodin sosiaalityöntekijät kertovat turvakotipalveluissa käytävän asiakkaiden kanssa erilaisia menetelmiä väkivallan tunnistamiseen ja sanoittamiseen. Tarkoituksena herätellä asiakkaita pohtimaan kokemaansa väkivaltaa ja suunnata katsetta kohti tulevaisuuden toiveita. Turvakodin työntekijät antavat myös puhelimesta apua ja ohjausta sekä konsultaatiota vuorokauden ympäri.

6.2 Turvakotiin ohjautuminen ja asiakaskokemus

Haastateltavien sosiaalityöntekijöiden mukaan turvakotiin saapuvat asiakkaat ohjautuvat ammattihenkilön ohjaamina tai omasta aloitteesta. Pääasiallisesti turvakodin asiakkaat tulevat sosiaaliviranomaisten toimesta. Miehet hakeutuvat turvakotiin usein myös omatoimisesti, sukulaisen tai muun läheisen kannustuksesta. Perusterveydenhuollon eteenpäin ohjaus tukipalveluihin ja väkivallan puheeksiotto näyttäytyi turvakotipalveluissa vähäisenä. Haastatteluissa tuotiin esiin, että jos lähisuhdeväkivallasta keskusteltaisiin esimerkiksi osana työterveystarkastuksia, tämä voisi rakentaa avoimempaa ilmapiiriä ja helpottaa hankalan aiheen puheeksiottoa ja näin avata ja tehdä miesten kokemaa lähisuhdeväkivaltaa näkyväksi.

Alla kuvaan hetkeä, jossa väkivaltaa kokenut mies on turvakotipalvelussa asiakkaana. Haastateltavat sosiaalityöntekijät kertoivat turvakotityön muodostuvan alla olevasta viidestä alaluokasta: *avun hakeminen ja saaminen, työmenetelmät, työntekijöiden lisäkoulutus, väkivaltatyön avopalvelu ja asiakkaalle annettavat materiaalit.*

Taulukko 3. Turvakotiin ohjautuminen ja asiakaskokemus

Alaluokka	Pääloukka
<p>Avun hakeminen ja saaminen</p> <p>Työmenetelmät</p> <p>Työntekijöiden lisäkoulutus</p> <p>Väkivaltatyön avopalvelu</p> <p>Materiaalit</p>	<p>Turvakotiin ohjautuminen ja asiakaskokemus</p>

Haastateltavat korostivat puheissaan sitä, että jokainen turvakotiin saapuva asiakas toivotetaan tervetulleeksi ja kohdataan, niin että hän tuntee itsensä tervetulleeksi. Ensimmäiseksi turvakotiin saapuvalla asiakkaalla pyritään järjestämään tilanteen vakauttaminen. Sillä turvakotiin saapuva väki-

valtaa kokenut asiakas on jossain määrin kriisissä. Turvakodissa asiakas otetaan vastaan henkilökohtaisesti työntekijän toimesta. Asiakkaalle annetaan mahdollisuus rauhoittumiseen, ja kun tilanne on vakautunut, tarjotaan tukea ja apua. Asiakkaan yksityisyyttä ja rajoja kunnioitetaan, ja asiakas saa itse määrittää, kuinka aktiivisesti hän tarvitsee tukea ja apua tilanteeseen. Haastateltavat sosiaalityöntekijät kertoivat päivien olevan erilaisia riippuen asiakasmäärästä ja tilanteet vaihtelevat päivittäin.

Haastattelussa selvisi, että jokaiselle turvakotiin saapuvalle asiakkaille tehdään jakson alkaessa alkukartoitus. Turvakotiin saapuneen kanssa täytetään myös perustieto- ja suostumuslomake. Tavallisesti sosiaalityöntekijät rakentavat koordinoitusti turvakotiasiakkaan kanssa vaadittavat suunnitelmat ja ohjaajat vastaavat toimeenpanosta kertovat haastatellut sosiaalityöntekijät. Tämä käytäntö saattaa vaihdella turvakodeittain sosiaalityöntekijöiden toimenkuvan mukaan. Suunnitelmissa käydään läpi yksilöllisesti asiakkaan elämäntilannetta ja pohditaan minkälaista apua, turvakodissa on hänelle tarjolla. Turvakodissa käytettäviin työmenetelmiin sisältyy muun muassa kriisiapu, erilaiset keskustelut, jatko-ohjaus, ryhmät ja MARAK-riskiarvioinnin kartoitus.

MARAK on moniammatillinen menetelmä vakavan parisuhdeväkivallan riskinarviointiin ja uhrin avustamiseen. MARAK-arviointilomaketta käytetään toistuvan ja vakavan väkivallan riskin kartoittamiseen. MARAK yhdistää alueellisesti viranomaiset ja järjestöt yhteistyöhön uhrin auttamiseksi. MARAK-työryhmät kokoontuvat valtakunnallisesti useilla paikkakunnilla. MARAK työryhmissä tehdään systemaattista väkivallan riskinarviointia. Mikäli riski on korkea, moniammatillinen työryhmä laatii turvasuunnitelman uhrin turvallisuuden parantamiseksi. (THL 2024.)

”Mutta sitten semmoinen tyypillinen, että kun lähdetään sitä väkivaltatyötä tekemään, niin meillä on vallan ja kontrollin kaavio.”

”Käytetään väkivallan muotojen kartoituslomaketta.”

”Sitten on se MARAK-arviointilomake, joka me käydään läpi melkein kaikkien asiakkaiden kanssa.”

Sosiaalityöntekijät kertoivat haastattelussa, että selviytymisen näkökulmasta tärkeänä nähtiin asiakkaan ymmärrys siitä, mitä lähisuhdeväkivalta on ja onko tämä minun kokemani väkivaltaa. Turvakodilla on olemassa useita työvälineitä esimerkiksi lomakkeita, jotka helpottavat väkivallan puheek-

siottoa ja käsittelyä. Haasteena nähtiin turvakotijakson työskentelyn lyhytaikaisuus. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan turvakodin saavutettavuuden näkökulmasta olennaista on myös se, kuinka helposti turvakotiin pääsee ja miten turvakoti sijoittuu asiakkaan arkiympäristöön nähden.

”Pitää olla tarpeeksi lähellä, että se muu arki pystyy jatkumaan. Lapset voi käydä koulussa tai hän voi käydä itse töissä.”

”Turvakoti oli noin 60 kilsaa matkaa niin ne ei asiakkaat ei vaan niinku lähde sinne koska se koetaan liian pitkäksi matkaksi.”

Miehet kokivat epävarmuutta siitä, että onko turvakotipalvelu tarkoitettu myös heille ja ovatko miehet tervetulleita tukipalveluun. Haastateltavat sosiaalityöntekijät mainitsivat turvakotiin saapuneen miehen kokevan huonoa omaatuntoa siitä, jos hän vie turvakotijaksollaan turvakotipaikan esimerkiksi naiselta, joka saattaisi tarvita apua ja palvelua huomattavasti enemmän kuin hän. Päätös turvakotiin lähtemisestä on haastavaa sukupuolesta riippumatta, ja se saattaa vaatia todella pitkää harkintaa.

” Miehet ajattelevat, et onko tämä nyt niinku sellainen oikea paikka mulle.”

” No, onhan miehillä kyllä huomattavasti suurempi kynnys hakeutua turvakotiin.”

”Ylipäätään olla niinku miehille enemmän sitä tietoa siitä, että mitä se on se lähisuhdeväkivalta, että nämä palvelut ovat myös heille.”

Sirpa Knaappila (2019, 56–57) esittää pro gradu työssään, että turvakotityöntekijöiden tulee ymmärtää väkivallan eri muotoja ja millä tavoin sekä keinoin sosiaalityöntekijät voivat auttaa väkivallan kokenutta asiakasta. Knaappilan pro gradu tutkimuksessa nousi esiin väkivallan rohkea puheeksiotto sekä väkivallan eri muotojen nimeäminen asiakkaiden kanssa yhdessä. Olennaista on myös asiakkaalle annettava vahva tuki ja apu sekä moniammatillinen yhteistyö muiden toimijoiden kanssa.

Auli Ojuri ja Merja Laitinen (2015, 13–15) toteuttivat tutkimuksen turvakotien jäsenliiton yhdistysten turvakotityön sisällöstä ja vaikutuksista. Väkivalta ja sen monenlaiset seuraukset väkivallan koki-joille edellyttää erilaisten valtakunnallisten palveluiden tarjoamista väkivallanuhreille. Väkivaltatyön toimijoiden näkökulmasta turvakodeissa tarjottava erityisosaamista vaativa väkivaltaerityinen turvakotityö on erittäin olennainen osa hyvinvointiyhteiskuntamme sosiaalipalvelujärjestelmää. Haastatel-

lut sosiaalityöntekijät kertoivat THL:n tarjoavan laadukkaita koulutuksia. Lisäkoulutukset nähtiin tervetulleina. Yhteenvedona voidaankin todeta, että sosiaalityön näyttää muuttuvan koko ajan ja asiakkaiden haasteet ja ilmiöt muuttuvat monimuotoisemmaksi ja monimutkaisemmiksi. Sosiaalityöntekijät ovat sosiaalipalveluiden toteuttamisen keskeisiä asiantuntijoita, joten heidän asiantuntemuksensa, osaamisensa ja jaksamiseensa tulee kiinnittää erityistä huomiota. Sosiaalityön nähdään muuttuvan tulevaisuudessa enemmän ennaltaehkäiseväksi sisältäen enemmän rakenteellista vaikuttamistyötä ja näin ollen sosiaalityöntekijän rooli keskittyy syvemmin sosiaalisen asiantuntijan tehtäviin. (Karvinen-Niinikoski ym. 2007, 10, 13.)

6.3 Väkivallasta turvallisuuteen

Turvakotityö on kriisityötä ja alkuvaiheen vakauttavaa työtä. Kriisityö, joka rakentuu moniammatilliseen yhteistyöhön, palveluista tiedottamiseen, sosiaaliseen verkostoon ja tukipalveluihin, on keskeinen osa tehokasta väkivallasta selviytymisen tukemista.

Haastateltavat näkivätkin olennaisena asiakkaan jatko-ohjauksen muihin palveluihin turvakotijakson päätyttyä. Haastatteluissa sosiaalityöntekijät kertoivat lähisuhdeväkivaltaa kohdanneen miehen tarpeesta vertaistukeen. Miehellä on tarvetta puhua ja käsitellä kokemaansa lähisuhdeväkivaltaa vertaisen kanssa. Tutkimukseen osallistuneiden sosiaalityöntekijöiden mukaan miehen selviytymiseen lähisuhdeväkivallan kokemuksesta vaikuttavat: *sosiaalinen verkosto ja tukipalvelut sekä yhteiskunnallinen ilmapiiri*. Kuvaan alla sitä ajanjaksoa, kun turvakoti asiakkaana ollut miesasiakas on kotiutumassa ja siirtymässä mahdollisesti muiden tukipalveluiden asiakkuuteen.

Taulukko 4. Väkivallasta turvallisuuteen

Alaluokka	Pääloukka
<p data-bbox="240 1637 735 1675">Sosiaalinen verkosto ja tukipalvelut</p> <p data-bbox="300 1720 676 1758">Yhteiskunnallinen ilmapiiri</p>	<p data-bbox="911 1637 1302 1675">Väkivallasta turvallisuuteen</p>

Turvakotijakson jälkeen asiakasta jatko-ohjataan tarpeen mukaan muihin tukipalveluihin kuten sosiaalipalveluihin ja rikosuhripalveluihin. Haastattelussa sosiaalityöntekijät mainitsivat miesten kohdalla jatkoapuun kiinnittymisen olevan haasteellista akuutin tilanteen vakauduttua. Miehillä nähtiin

olennaisena tilanteesta eteenpäin suuntautumisen ja elämästä selviämisen orientaatio. Hine ja kumppaneiden (2020) tutkimuksessa miehet toivovat sosiaalista verkostoa sekä vertaistukea jakamaan väkivallan kokemuksia. Miehet kaipasivat uhrien tukipalveluiden kohdennetumpaa ja tehokkaampaa tiedottamista miehille tarjottavista palveluista. Tiedottaminen ja tukipalveluiden esiin nosto on erittäin olennaista mieserityisten palveluiden näkyvyyden ja saavutettavuuden näkökulmasta.

”Niinku ihan kansalaisille tiedottaminen turvakotipalveluista, mutta myös ammattilaisille tiedottaminen, niin voisi varmasti avainasemassa, jotenkin ehkä siinä sen viestin välittäminen.”

”Turvakodithan on varmaan alkuperin suunniteltukin vähän niinku naisille ja nythän se on vähän muuttunut, niin nythän sitä varmaan yritetään entisestään muuttaa, että se saataisiin niinku kaikille ja jokaiselle sukupuolelle ja sukupuolesta riippumatta.”

”Niin, miehet halusivat kuulla vastaavassa tilanteessa olleiden muiden miesten tarinoita.”

Ojurin ja Laitisen (2015) tutkimuksessa nousee esiin turvakodin sekä toimivan palvelujärjestelmän merkityksellisyys väkivallan uhrille. Asiakkaan avunsaamisen näkökulmasta tärkeä seikka on ammattilaisten moniammatillinen verkostoyhteistyö. Verkostotyö nimettiin olennaiseksi miehen ja hänen perheensä auttamiseksi väkivallan katkaisemiseksi. Raportissa ilmenee, että oikea-aikainen, oikeanlainen ja riittävä avun saaminen on väkivaltaa kokeneen henkilön kohtaamisen ja selviytymisen edellytys. Sosiaalityöntekijät toivat haastattelussa esiin yhteiskunnallisen tiedottamisen merkitystä, kuin myös yhteistoimijoiden tietämättömyys turvakotipalveluiden nykytilasta, herätti ajatuksia.

”Yhteistyökumppaneita on kanssa hyvä tiedottaa. Tästä asiasta, koska vieläkin törmää siihen, että ai jaa, voiko miehetkin tulla teille.”

”Me tehdään tosi paljon yhteistyötä esimerkiksi väkivaltatyön avopalveluiden kanssa ja muidenkin sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa, mut voisihan sitä olla enemmänkin.”

Sosiaalityöntekijät nostivat esiin myös väkivaltaa kokeneen miehen läheisten tai lähipiirin tuen merkityksellisyyden. Turvakotijaksolla kartoitetaan asiakkaan voimavarat ja sosiaalinen läheisverkosto. Lähipiirin tuella ja ymmärryksellä on vaikutusta tarkasteltaessa turvakotijakson jälkeistä selviytymistä. Myös Ahola & Ahola (2016, 63, 90) nostavat esiin lähisuhdeväkivaltaa kokeneen läheisten

tärkeyden ja heidän voimavaransa liittyen väkivallan katkaisemiseksi ja turvallisuuden palauttamiseksi.

” Me kysytään asiakkailta, miten he kokevat oman turvallisuuden omissa parisuhteissa.”

” Meillä puhutaan ja käydään asiakkaan kanssa niitä turvallisuuskeskusteluja.”

Lähipiirin osallistuva läsnäolo lisää uhrin turvallisuutta ja usein myös auttaa turvakotiin hakeutumisesta. On tärkeää, että väkivallan uhrilla on toipumisprosessissa läheinen henkilö, johon hän voi luottaa ja jonka tukea hän voi tarvittaessa saada. Keskustelut turvallisuudesta auttavat asiakasta löytämään erilaisia suhtautumis- ja toimintatapoja haasteelliseen elämänvaiheeseen.

”Sosiaalinen tukiverkosto voi kyllä olla todella iso juttu siitä väkivallasta eteenpäin pääsemisen kanssa.”

”Asiakkaat kokevat tärkeänä sen, että lähipiirissä on sellainen luottoihminen, jolle voi kertoa rehellisesti asioista ja saa apua.”

Kaitue ja kumppanit (2007, 53) esittävät väkivallasta selviytymisen avainasemassa olevaksi tekijäksi moniammatillisuuden. Tällä he tarkoittavat sosiaalitoimen, lastensuojelun, oikeusviranomaisten, terveydenhuollon ja kolmannen sektorin sekä eri järjestöiden välistä yhteistyötä, sillä lähisuhdeväkivaltaan sisältyvät haasteet ovat moniulotteisia, ettei kukaan yksittäinen toimija kykene niitä täysin yksin selvittämään. Haastatellut sosiaalityöntekijät kokivat tärkeänä sen, että asiakas tuntee olevansa valmis ottamaan apua vastaan ja ymmärtää kokemansa väkivallan vakavuuden. Eräänä tärkeänä tukitoimena koettiin turvakotiin saapuneen asiakkaan yksilöllisesti laadittu jatko-ohjaus tarvittaviin tukipalveluihin.

Turvakodin sosiaalityöntekijöiden puheissa eräs selviytymisen keino lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle miehelle on huumori ja ironia.

”Miesasiakkaat yrittävät saada tapahtuneen näyttämään jotenkin vähäpätöiseltä ja huumoria ne miehet käyttävät jutuissaan.”

Miehet saattavat vähätellä kokemaansa väkivaltaa sekä pitää sitä toisarvoisena seikkana, ja he kuvailevat väkivaltaa satunnaiseksi tai vähäiseksi tapahtumaksi. Kyseiseen käytökseen vaikuttavat kokijan ja tekijän välinen suhde sekä väkivaltaa kokeneen miehen kyvyttömyys hyväksyä ja käsitellä tapahtunutta. Myös Burcar ja Åkerström (2009) esittävät miesten kertoneen väkivallan kokemuksistaan huumorin ja ironian kautta. Näin miehet pehmentävät ja arkipäiväistävät kokemansa väkivaltaa.

”Mut sit on nähtävissä, ett miehet suojelevat itseään heittäen väkivalta kokemuksen niinku vitsiksi tai jotenkin vähättelevät sitä väkivaltaa itselle -ja niin kyllä muillekin.”

” Miesten tapa mennä eteenpäin ja selviytyä väkivallasta on pistää asia ns. leikiksi.”

7 MASKULIINISUUDEN KULTTUURILLINEN ODOTUS

Tukipalveluita tarjottaessa on hyvä huomioida asiakkaan kulttuuriset, sosiaaliset ja sukupuoliset taustat. Sosiaalityöntekijöiden kertoman mukaan miesten maskuliinisuuden kulttuurillinen odotus rakentuu kahdesta pääluokasta: *miessukupuoli ja kulttuuriset tekijät*.

7.1 Miessukupuoli

Sosiaalityöntekijöiden kertomusten pohjalta miessukupuolta rakentaa: *sosiaalinen sukupuoli, sukupuolisensitiivisyys, mieheys, hegemoninen maskuliinisuus, identiteetin ilmaisu ja miesuhri käsite*. (Taulukko 5)

Taulukko 5. Miessukupuoli

Alaluokka	Pääluokka
<p style="text-align: center;">Sosiaalinen sukupuoli</p> <p style="text-align: center;">Sukupuolisensitiivisyys</p> <p style="text-align: center;">Mieheys</p> <p style="text-align: center;">Hegemoninen maskuliinisuus</p> <p style="text-align: center;">Identiteetin ilmaisu</p> <p style="text-align: center;">Miesuhri</p>	<p style="text-align: center;">Miessukupuoli</p>

Haastatteluissa sosiaalityöntekijät kertoivat miesasiakkaiden määrän turvakotipalveluissa olevan vuosittain alle kymmenen prosenttia. Sukupuolelle ei annettu merkitystä sosiaalityöntekijöiden kertomuksissa. Kysyttäessä sukupuolen huomioisesta turvakotipalveluissa haasteltavat kertoivat, etteivät he näe tarpeellisenä korostaa sukupuolta asiakkuuksissa, mutta sukupuolta ei voi täysin häivyttää asiakastyössä. Haastateltavat sosiaalityöntekijät toivat kuitenkin esiin, että jokaisella tekemisen tasolla ja toiminnassa on huomioitava jossain määrin sukupuolinäkökulma.

”Sukupuolen mukaan niin kun määrittävät problematiikka on näkynyt, tai voi näkyä miesasiakkaiden kohtaamisessa ja se tulee ottaa kuitenkin huomioon.”

Purjo (2012, 8) kirjoittaa väkivallan kokemuksen olevan yhtä suuri ja huomioitava probleema kumpaakin sukupuolta ajatellen. Laine (2008) tiivistää sukupuolen ja asiantuntijuuden edistämisen korostuvan turvakotien organisatoristen uudistusten myötä. Käytännössä sukupuoli on mukana turvakotityöntekijöiden asiakastilanteissa samalla tavalla kuin esimerkiksi sosiaaliluokka, ikä tai etninen ryhmä, vaikka siitä ei puhuta. Nähdään, että toiminnan sisäisesti vaikuttavat tekijät ja ulkopuolelta tulevat vaikutteet kuten keskustelu sukupuolesta saattaa edesauttaa työn uudelleen määrittelyä ja sen käytäntöjen muutostilanteita.

Sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa oli kuultavissa, että miesten asiakkuudet ovat turvakodissa kasvussa valtakunnallisesti. Haastatellut sosiaalityöntekijät kertoivat miesten hakeutumisen tukipalveluihin olevan verikkaista, mutta kuitenkin nähtävissä on kasvua vuosi vuodelta. Selkeästi tarvetta ai-noastaan miehille suunnatulle mieserityiselle turvakodille ei nähty haastateltavien kertomuksissa.

”Mä mietin, että kuinka tyhjillä se miesten turvakoti lopun perin sitten käy, koska se mikä siinä näyttäytyy sitten taas, että niitä pitäisi olla useilla paikkakunnilla.”

”Olisiko miesten helpompi hakeutua sellaiseen, jos sellainen olisi, ja saataisiinko me sinne helpommin, vaikka miestyöntekijöitä sinne töihin?”

Haastateltavat kokivat olennaisena mieserityisyyden tunnistamisen ja miesasiakkaan kokijan roolin ymmärryksen tukipalveluverkostossa. Sosiaalityöntekijät pohtivat mieserityisen turvakodin sijoittamista maantieteellisesti. Turvakotipaikkoja on tässä hetkessä tarpeeseen nähden liian vähän, vaikuttaisiko se valtakunnallisesti turvakotipaikkojen kokonaismäärään Suomessa. Haastateltavat näkivät paremmin tarpeellisenä potentiaalisten asiakkaiden paremman tavoittamisen ja yhteiskunnallisesti tehokkaamman tiedottamisen turvakotipalveluista. Sosiaalityöntekijät kertoivat, että useat asiakkaille annettavat materiaalit on kirjoitettu naislähtökohtaisesti ja ne vaikuttavat jossain määrin sukupuolituneilta.

”Tavallaan, ettei korostuisi sukupuoli niissä meidän materiaaleissamme, vaan olisi tarkoitettu kaikille sukupuolesta riippumatta.”

”Mä ajattelin, että olkoon se asiakas mitä sukupuolta tahansa, niin me kohdataan se samalla lailla, että jotain olkoon se muun sukupuolinen mikä tänä hetkenäkin muun sukupuolisuus ehkä näyttäytyy turvakodeissa.”

Haastattelussa nousi esiin erilaisia käsitteitä, joita turvakodin työntekijät käyttävät asiakastyössä ymmärtääkseen väkivaltaa. Eräs käsite oli sukupuolittunut väkivalta. Sukupuolittain tarkasteltuna naisiin ja miehiin kohdistettu väkivalta ei ole samanlaista. Eroja saattaa liittyä niin väkivallan kokemiseen ja käyttöön sekä sen aiheuttamiin vammoihin ja seurauksiin. (Kuronen ym. 2004, 5, 9.) Haastatellut sosiaalityöntekijät toivat esiin ymmärrystä väkivallan sukupuolittuneesta väkivalta käsityksestä. Miehet eivät halunneet kertoa kokemastaan väkivallasta, koska he saattoivat ajatella esimerkiksi vaikeuttavansa väkivallan tekijän asemaa tai saattaa hänet rikosoikeudelliseen vastuuseen aiheuttamastaan lähisuhdeväkivallasta. Flinck (2006, 108) kirjoittaa työn ja perheen päänä olemisen olevan miehelle hyvin merkittävää miehuuden näkökulmasta. Eron jälkeinen vanhemmuus on usein sukupuolittunutta, eikä niin sanottu jaettu vanhemmuus toteudu toivotulla tavalla. Miehet kokivat eron jälkeisen isyyden väkivallan kokemuksena lasten yksinhuoltajuuden jäädessä valtaosassa tapauksia äidille. Näissä tilanteissa suhteen ristiriidat heijastuvat lasten käyttämisenä vanhempien riitojen välikappaleena.

Sosiaalityöntekijät kertoivat myös turvakodin tilojen toimivuuden merkityksellisyydestä. Jokaisen turvakotijaksolla olevan asiakkaan tulee tuntea olevan turvassa. Yhteisölliset tilat mahdollistavat yhdessä olemisen ja yhteisöllisen tekemisen ja oma huone puolestaan on mahdollisuus hakeutua omaan rauhaan. Niissä turvakoodeissa, joissa jaetaan yhteisiä saniteettitiloja, on enemmän päivittäisjärjestelyä, että jokainen asiakas saa oman yksityisyyden hetkensä.

”Kaikilla tulisi olisi omat kylppärit ja vessat, mutta tota ihan kaikissa tiloissa sitä ei ole vielä pystytty järjestämään.”

”Meillä on yhteiset vessat miehille ja naisille elikkä ihan tällaiset päivittäiset käytännön asiat saattavat luoda ongelmia, mutta ei mitään ylitsepääsemätöntä ollut.”

”Onhan se aivan eri asia, kun kaikilla asiakkailla on omat huoneet ja saniteettitilat. Kyllähän se antaa kriisissä olevalle asiakkaalle turvallisuuden tunteen ja toisaalta sitten halutessa, on mahdollisuus hakeutua yhteisiin tiloihin, ja kohdata muita asukkaita.”

7.2 Kulttuurilliset tekijät

Turvakodin sosiaalityöntekijöiden antamien merkitysten mukaan väkivaltaa kokeneen miehen kulttuurilliset tekijät muodostuvat: *miehen sosiaalisista rooli-odotuksista, kulttuurisista puheista ja sukupuolen stereotyyppioista*. (Taulukko 6)

Taulukko 6. Kulttuuriset tekijät

Alaluokka	Pääluokka
<p>Miehen sosiaaliset rooli-odotukset</p> <p>Kulttuuriset puhetavat</p> <p>Sukupuolistereotyyppiat</p>	<p>Kulttuurilliset tekijät</p>

Jonna Puhakainen (2006) on pro gradu tutkielmassaan tutkinut suomalaisen turvakotien erilaisia tulkintakulttuureja. Tutkimuksen aineistona käytettiin neljän eri turvakodin työntekijöiden ryhmäkeskusteluja. Puhakaisen tutkimustulosten mukaan Suomessa taustaltaan erilaisilla turvakodeilla on jossain määrin omankaltaisia tulkintakulttuureja ja joltain osin niin sanottuja yhtenäisiä tulkintakulttuureja.

Sosiaalityöntekijöiden haastattelussa nousi esiin väkivaltaa kokeneen miehen avun hakemisen kulttuuristen tekijöiden tuomat haasteet avun hakemisessa ja vastaanottamisessa. Kulttuuriin vahvasti liittyvä stigma on leimaantumisen pelko ja häpeä, joka vaikuttaa väkivallan uhriksi joutuneeseen mieheen. Miehillä oli suurta huolta siitä, mitä tapahtuu, jos viranomaiset saavat tietää esimerkiksi lapsiperheessä käytettävän väkivaltaa. Myös aiemmat miesten kohtaamat kielteiset kokemukset muun muassa viranomaisten kanssa saattavat olla este avun hakemiselle. Hine ja kumppanit (2020, 144) tuovat tutkimuksessaan esiin, että kun miehet saivat apua kokemaansa väkivaltaa, niin heillä oli kokemus siitä, että heidän tarinaansa uskottiin, heidän oli helpompi hyväksyä uhrikokemus osakseen omaa identiteettiään. Leena Autonen-Vaaranieniemi (2021, 141) kirjoittaa, että miehet voidaan nähdä voimakaina ja vaikutusvaltaisena ja tämän vuoksi maskuliinisissa hierarkioiden marginaaleissa elävät miehet saatetaan sivuuttaa. Autonen-Vaaranieniemi näkee olennaisena tehdä tilaa alistetuille maskuliinisuuksille sekä pyrkiä vahvistamaan niitä.

Haastatteluissa nousi esiin huoli nyky maailman pärjäämisen eetoksen ja odotuksen paineista, joita asetetaan miehen harteille. Haastateltavilla sosiaalityöntekijöillä oli huolta nuorten miesten pärjäämisestä yhteiskunnan vahingoittavien roolimallien paineessa. Perinteinen maskuliininen ideaalinen miehenmalli korostaa miehen itsenäisyyttä ja kykyä selviytyä kohtaamista vaikeuksista yksin. Tämän vuoksi on olennaista tuottaa tutkittua tietoa, joka edistää yhteiskunnassamme moninaisempaa mieskuvaa. Kiinnostavaa on se, että Suomessa ei ole huomioitu samalla tavoin perhe- ja parisuhdeväkivaltaa sukupuoli- ja tasa-arvopoliittisesta näkökulmasta kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa. (Kuronen ym. 2004, 11.)

”Joitkut miehet ajattelevat viranomaisten yleensä suhtautuvan miehiin, eri lailla, kun väkivaltaa kohdanneisiin naisiin.”

”Ikään kuin miesten puheissa näkyy se, että heitä ei oteta vakavasti, koska he ovat miehiä.”

Haastatellut sosiaalityöntekijät kertoivat miesten kokevan uhriksi joutumisen heikkoutena ja mahdollisesti miehenä olemisen kyseenalaistamista. Tähän liittyi hegemonisen maskuliinisuuden luomat kulttuuriset oletukset (Salo 2021; Jokinen 2000). Kulttuurinen maskuliinisuus on kulttuurisesti tunnistettu konventio osoittaa olevansa mies. Kulttuurinen maskuliinisuus määrittelee miehen tavan ajatella, tuntea, toimia ja sen kuinka miehen on lupa puhua, kävellä ja pukeutua. (Salo 2021; Jokinen 2002, 212.) Mieheyttä saatetaan rakentaa tietyissä kuvauksissa myös yliseksuaalisoidusti sekä väkivaltaisen maskuliinisuuden varaan (Mankki 2021, 77). Puolestaan Eerola ja Pirskanen (2021, 47) huomauttavat, että tutkimuksissa, joissa tarkastellaan miesten feminiinisyksiä tai yleisemmin naisten ja muiden sukupuolten maskuliinisuuksia, ovat jääneet huomiotta tai niitä on käsitelty hyvin vähän sukupuoli- ja miestutkimuksen valtavirrassa.

Eräs huomionarvoinen seikka, joka välittyi sosiaalityöntekijöiden haastattelussa, oli alalla vallitseva naisvaltaisuus, joka rakentaa omanlaista sosiaalityönkulttuuria. Sosiaalityö on pitkälti naisen tekemää työtä. Turvakotipalveluihin toivottiinkin enemmän miessosiaalityöntekijöitä. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet miesasiakkaiden tuoneen esiin työntekijän sukupuolella olevan merkitystä turvakotityössä. Myös Kuronen ja kumppanit (2004, 5) mainitsevat, että Suomessa olevista sosiaalityöntekijöistä yli 90 prosenttia tai ammattiin opiskelevista on naisia, ja tämä on nostanut huolta sosiaalialan naisvaltaisuudesta, ja sen vaikutuksesta sosiaalityön ammattikuntaan.

”Jotenkin olisi hyvä, et meillä olisi miehiä sosiaalityössä, niin se olisi miesasiakkaiden kannalta ehkä sellai hyvä juttu.”

”En näe tarvetta miesturvakodille, mutta miestyöntekijöitä ottaisimme, se saattaisi olla miehille ja varsinkin nuorille miehille eduksi.”

”Kyllähän meille myös miestyöntekijöitä mahtuisi.”

Toteuttaakseen hegemonisen maskuliinisuuden ihanteita useat miehet hakeutuvat modernien sukupuolisten jakojen viitoittamille työpaikoille eikä ihmistyön ammattiin (Hänninen 2004, 83). Nyqvist (2004, 124) mukaan turvakotityössä on nähtävissä sukupuolittunutta toimintakäytäntöä. Tällä tarkoitetaan sitä, että naisasiakasta auttava naistryöntekijä ja kuin myös miehen kanssa työskentelevä miestyöntekijä sisäistää helpommin asiakkaansa sosiaalisen ongelman.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessani selvitettiin turvakodissa tehtävää mieserityistä sosiaalityötä ja sitä, miten mieheydet ja maskuliinisuudet rakentuvat väkivaltaa kohdanneiden miesten näkökulmasta turvakotityön kehyksessä. Tutkimuksessa tarkastelin miehille suunnattua väkivaltatyötä ja sitä, miten turvakodissa työskentelevät sosiaalityöntekijät hahmottavat maskuliinisuuden ja mieheyden ilmenemisen turvakotipalveluissa. Tutkimuksessani keskityin erityisesti mieserityisyyteen ja lähestyin tutkimustehtävääni tästä näkökulmasta. Turvakodissa tehtävää sosiaalityötä kuvattiin sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa mielenkiintoiseksi, monipuoliseksi ja vahvaa ammatillista osaamista vaativaksi. Karvinen-Niimikoski ja kumppanit (2007, 10) korostavat sosiaalityön olevan ammatti, jonka luonteeseen kuuluu muutoksessa toimiminen muutoksen synnyttämiseksi muutoksen keskellä. Sosiaalityö voidaan nähdä yhteiskunnallisena muutostyönä, joka syntyy tarpeesta huolehtia kansalaisten arjen sujuvuudesta ja jatkuvuudesta sekä estää epäoikeudenmukaisuutta ja eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

Haastatellut sosiaalityöntekijät korostivat, että turvakotiin ovat tervetulleita kaikki lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneet, eikä palveluissa ole rajoitteita koskien ikää, sukupuolta, kulttuuria tai uskontoa. Turvakodin keskeisenä tehtävänä nähtiin asiakkaan tukeminen riippumatta hänen taustastaan. Haastateltujen sosiaalityöntekijöiden kertoman mukaan turvakodissa ei ole tarpeen erotella erikseen nais- ja mieserityisyyttä työmuotojen tekemisen tasolla. Vaikka sukupuoli ei ole merkittävä tekijä turvakotipalveluissa, tärkeänä pidettiin miesten sukupuolisensitiivistä kohtaamista palveluissa.

Tutkimustulosten mukaan miesten kokeman väkivallan näkyväksi tekeminen ja siitä puhuminen koettiin ensiarvoisen tärkeäksi niin asiakkaan tilanteen ymmärtämisen kuin ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Miesten koettiin kuitenkin kokevan avun hakemisen haasteelliseksi ja he saattavat tarvita useita yrityksiä irrottautua väkivaltaisesta suhteesta. Turvakodissa miehet kohtaavat haasteita avun pyytämässä ja vastaanottamisessa. Yhteiskunnassa nähdään usein väkivalta miehen tekemänä ja naisen kokemana. Olennaista on ymmärtää, että miehiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta on myös sukupuolittunut ilmiö sekä nähdä miehen ja naisen aggression syntymekanismien eroavaisuudet väkivallan kohtaamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Miesten kohtaamat yhteiskunnalliset odotukset ja sosiaaliset paineet voivat vaikeuttaa avun hakemista ja vastaanottamista. Voidaan ajatella, että tukipalveluissa olisi hyvä ottaa käyttöön sukupuolisensitiivisiä työtapoja lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen. Väkivaltaan tulee puuttua välittömästi väkivallan kierteen katkaisemiseksi. Erityisesti lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden parissa työskenteleviä tulisi kouluttaa tunnistamaan ja käsittelemään väkivallan kohteeksi joutuneiden miesten ongelmia. Tämä vaatii sukupuolisensitiivisen lähestymistavan ja tehokkaiden toimintatapojen kehittämistä, jotta miehet kokisivat turvallisemmaksi hakeutua

avun piiriin ja väkivallan kierre voitaisiin tehokkaasti katkaista. (Heiskanen & Ruuskanen 2010; Purjo 2012, 46–47.)

Tutkimustulosten mukaan puheen tavoilla on merkitystä lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten kohtaamisessa. Väkivaltaa kokeneet miehet saattavat kohdata auttamistyön palveluissa erilaisia ennako-oletuksia miehisyydestä ja miehen rooleista, mikä saattaa vaikeuttaa avun hakemista. Sosiaalityöntekijöiden on tunnistettava nämä sosiokulttuuriset odotukset, jotka voivat liittyä esimerkiksi omatoimisuuden korostamiseen, vahvuuteen ja rohkeuteen. Median rooli sukupuolistereotyyppien ylläpitäjänä korostuu tässä yhteydessä, ja kansalaisten olisi tärkeää harjoittaa kriittistä medianlukutaitoa ja kyseenalaistaa pölyttyneitä ajattelumallejaan. (Purjo 2012, 12–13.)

Cacciore ja Koiso-Kanttila (2008, 25, 36, 41) ilmaisevat huolta ja korostavat ennaltaehkäisyä väkivaltaisten kasvatustapojen yleisyydestä kasvavien poikien keskuudessa. Poikia kasvatetaan usein ahtaasti mieskäytösmallin mukaisesti, ja tämän sosiaalisesti rajoittuneen stereotypian purkamiseen tarvitaan merkittäviä ponnisteluja. Heidän (mt.) mukaansa yhteiskunnassamme tarvitaan syvempää ymmärrystä poikien tarpeista ja sukupuolierityistä tietoa sekä tutkimusta, jotta voimme rakentaa oikeudenmukaisemman ja tasa-arvoisemman yhteiskunnan. Tämä vaatii ammattilaisilta osaamista ja ymmärrystä poikien erityispiirteistä auttamisen näkökulmasta. Näin voimme edistää ennaltaehkäisevää työtä varmistaaksemme, että nuoret eivät vahingoita itseään tai muita muun muassa seurustelusuhteissa. Myös Purjo (2012, 13) korostaa poika- ja mieserityisessä kohtaamistyössä käytettävien viestintäkeinojen monimuotoisuutta ja tasavertaisen suhteen luomista. Tämä avaa uusia näkökulmia sukupuolten väliseen kumppanuuteen ja vastuunjakamiseen hyvinvointiyhteiskunnassamme.

Tutkimustulosten perusteella sosiaalityöntekijät ovat havainneet miehen tuntevan syyllisyyttä kokemastaan väkivallasta ja uhrin asemaa koetaan häpeälliseksi. Miehillä on kulttuurillisia ajatuksia siitä, miten miehen tulee pärjätä omillaan ja on vähintäänkin kyseenalaista hakea apua auttamistyön palveluista joutuessaan lähisuhdeväkivallan uhriksi. Tähän saattaa esimerkiksi vaikuttaa aiemmat haitalliset kokemukset viranomais- tai auttamistyön palveluissa. Miehet halusivat myös piilottaa kokemansa väkivaltaa peläten mahdollisia seurauksia kuten avioeroa ja perheen särkymistä. Tähän voi osaltaan vaikuttaa miehen pelko hankalista huoltajuuskiistoista ja lapsen huoltajuuden menetyksestä. Huomiota on syytä kiinnittää siihen, kuinka miehet olivat kertoneet turvakotipalveluissa vieraannuttamisesta ja henkisen väkivallan kokemuksien yhteydestä toisiinsa. Käytännön kokemusten perusteella havaitaan, että miesuhrit jäävät usein tunnistamatta peruspalveluissa, koska työntekijöillä ei ehkä ole tarvittavaa ammattitaitoa tunnistaa ja käsitellä väkivaltaongelmaa. Väkivallasta ei kysytä systemaattisesti asiakailta, ja puheeksi nousevat vain vakavat väkivaltatilanteet. Väkivallan korostaminen keskustelussa

on tärkeää, jotta myös väkivaltaa käyttävät naiset, rohkaistuvat hakemaan apua. (Nyqvist 2004; Purjo 2012, 50–51.)

Turvakodeissa nähdään kasvava määrä miesuhreja, ja sosiaalityöntekijät painottavat palveluiden kehittämistä niin, että miehet hakeutuisivat turvakotiin turvaan lähisuhdeväkivallalta. Olennaista on oppia tunnistamaan lähisuhdeväkivalta kohdanneita miehiä heidän luonnollisessa ympäristössään sekä myös madaltaa kynnystä kysyä väkivallasta. Miesten kanssa tulee käydä avointa keskustelua erilaisissa kohtaamistilanteissa kuten koulussa, opiskeluhollossa, armeijassa ja työterveyshuollossa. Palvelujärjestelmässä tulee harkita systemaattisen väkivaltapuheen käyttöönottoa kaikkien asiakkaiden kanssa, mikä voisi helpottaa aiheen käsittelyä ja tuoda sitä osaksi arkikeskusteluja. Huntley (2019) tarkastelee miesten kokemuksia uhripalveluiden saatavuudesta ja käytöstä. Tutkimustulokset osoittivat, että auttamispalveluiden tulee olla monipuolisia ja sovitettuja erilaisten asiakkaiden tarpeisiin. Asiakassuhteen luottamuksellisuutta ja pysyvyyttä korostetaan, samoin kuin ammatillista osaamista miehiin liittyvissä kysymyksissä. Stereotypiat ja mieheyteen liittyvät odotukset voivat muodostaa esteen avun hakemiselle ja saamiselle. On tärkeää, että auttamispalvelut ovat helposti saavutettavissa ja näkyviä kaikille sukupuolesta riippumatta.

Tutkimus vahvisti käsitystä siitä, että erilaisten väkivallan muotojen tunnistaminen vaikuttaa merkittävästi yksilön henkilökohtaisen tarinan muotoutumiseen ja kykyyn suojautua väkivallalta. Kun väkivallalta tunnistetaan ja siihen puututaan, se voidaan integroida osaksi yksilön elämäntarinaa. Tämä prosessi antaa mahdollisuuden oppia menneistä kokemuksista ja varautua vastaaviin tilanteisiin tulevaisuudessa. Keskeisenä johtopäätöksenä näen, että on merkityksellistä keskustella avoimesti lähisuhdeväkivallan kokemuksista, erityisesti kiinnittäen huomiota miehiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseen ja siihen liittyvän häpeän kohtaamiseen. Lisäksi on tärkeää tiedottaa miehille suunnatuista tukipalveluista ja niiden saatavuudesta. Turvakotipalveluiden tunnettavuus ja peruspalvelujärjestelmän toimivuus sekä väkivaltatyön käytäntöjen kehittäminen ja ammattilaisten lisäkoulutus ovat avainasemassa väkivallan uhrien auttamisessa. Ajantasainen, todenmukainen ja kohdennettu tieto tarjottavista tukipalveluista kannustaa miehiä hakemaan apua kokemaansa lähisuhdeväkivaltaan. Mieserityinen väkivaltatyö on mielestäni eräs merkittävä tekijä ja lähestymistapa väkivallan ehkäisyssä ja torjunnassa, ja siksi se tulee huomioida yhteiskunnan tarjoamissa tukipalveluissa.

On kiinnostava pohtia, miten sukupuolirakenteen mahdollinen isompi muutos voi vaikuttaa sosiaalityöhön ja sen käytäntöihin turvakotipalveluissa. Sosiaalityö on naisvaltaista, sillä sosiaalityö on pitkälti naisten tekemää ja sosiaalityön asiakkuuksista valtaosa on naisia sekä sosiaalityön arvot sekä

työnkäytännöt liittyvät Suomessa sekä muissa länsimaisissa kulttuureissa feminiinisinä ajateltuihin ominaisuuksiin. (Alanko & Orjasniemi 2018, 140; Kuronen ym. 2004, 5.)

Miesten osallistuminen sosiaalityöhön voisi ajatella tuovan perinteisesti feminiiniseksi ajateltuihin sosiaalityön käytäntöihin maskuliinisia näkökulmia ja toimintatapoja. On tunnistettu tarve miespuolisten sosiaalityöntekijöiden palkkaamiseksi sosiaalityöhön, jotta esimerkiksi miesasiakkaiden luonnolliset tarpeet voidaan mahdollisesti paremmin huomioida. Monimuotoinen työvoima voi auttaa palvelemaan paremmin myös erilaisia asiakasryhmiä ja tarjoaa vaihtoehtoisia lähestymistapoja ongelmien ratkaisemiseen. (Alanko & Orjasniemi 2018, 140–141.)

Eräs mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla turvakotipalveluiden tarjoaman mieserityisen sosiaalityön vaikuttavuuden arviointi niille miehille, jotka ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa. Tässä tutkimuksessa keskittyisin arvioimaan, miten turvakotipalveluiden mieserityinen lähestymistapa vaikuttaa miesasiakkaiden selviytymiseen ja palveluiden hyödyllisyyteen väkivaltaa kokeneen miehen lähtökohdista. Jatkotutkimuksen avulla voisin syventää omaa ymmärrystä siitä, miten mieserityinen sosiaalityö turvakodeissa vaikuttaa miesasiakkaan hyvinvointiin ja elämään.

LÄHTEET

Aho, Timo & Nieminen, Jiri & Salo, Arttu (toim.) (2021) *Miestutkimuksen metodologiaa*. Vastapaino: Tampere.

Ahola, Tapani & Ahola, Maiju (2016) *Väkivallasta turvallisuuteen*. Lyhyterapiainstituutti Oy. Juva: Bookwell.

Alanko, Janne & Orjasniemi, Tarja (2018) Kun kukkahattutäti onkin setä – miesainokainen sosiaalityössä. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 26 (2), 140–155. <https://journal.fi/janus/article/view/60759/32674> Viitattu 12.12.2023.

Attila, Henna & Miina, Keski-Petäjä & Pietiläinen, Marjut & Lipasti, Laura & Saari, Juhani & Haapakangas, Mikko (2023) *Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021*. Loppuraportti. Tilastokeskus. © 2023 Tilastokeskus. ISBN 978-952-244-717-3 (Verkkojulkaisu) Helsinki 2023. Viitattu 2.01.2024.

Butler, Judith (2006) *Hankala sukupuoli: Feminismi ja identiteetin kumous*. Helsinki: Gaudeamus.

Burcar, Veronika & Åkerström, Malin (2009) Negotiating a Victim Identity: Young Men as Victims of Violence. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 10 (1), 37–54.

Cacciatore, Raisa & Koiso-Kanttila, Samuli (2008) *Pelastakaa pojat!* Jyväskylä: Gummer Kirjapaino Oy.

Carmo, Rute (2011) Men as victims of intimate partner violence. *Journal of Forensic and Legal Medicine* 18 (8), 355–359. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22018167/> Viitattu 3.11.2023.

De Macedo Bernardino, Italo (2016) Profile of Men Who Are Victims of Physical Violence by an Intimate Partner. *Journal of Family Violence*, 31 (5), 617–624.

Eerola, Petteri & Pirskanen, Henna (2021) *Miehiä haastattelemassa – reflektointeja sensitiivisten*

aiheiden tutkimisessa. Teoksessa Timo Aho, Jiri Nieminen & Arttu Salo. Miestutkimuksen metodologiaa. Tampere: Vastapaino.

Ensi- ja turvakotienliitto (2023) <https://ensijaturvakotienliitto.fi>. Viitattu 15.7.2023.

Ensi- ja turvakotienliitto (2023) <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/turvakodit-muu-vakivaltatyo/#turvakodit> Viitattu 20.11.2023.

Ewalds, Helena & Karjalainen, Riina & Peltonen, Joonas (2019) Turvakotien kansalliset laatusuositukset. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Ohjausnumero 05/ 2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138009/URN_ISBN_978-952-343-335-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 2.02.2024.

Flinck, Aino (2006) Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana – Rikottu lemменmarja. Tampereen yliopistopaino Oy: Juvenes Print.

Hearn, Jeff & Atilla Baratu & Selin Akyuz (2023) Current debates on men masculinities: an interview with Jeff Hearn. *International Journal for Masculinity Studies*. Volume 18 (3) p. 161–173. Published online; 27 Jul 2023.

Heiskanen, Martti & Ruuskanen, Elina (2010) Tuhansien iskujen maa – miesten kokema väkivalta Suomessa. Julkaisusarja No. 66. Verkkojulkaisu. Helsinki: Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI). <https://heuni.fi/-/report-series-66> Viitattu 20.10. 2023

Hine, Benjamin & Bates, A. Elisabeth & Wallace, Sarah (2020) “I Have Guys Call Me and Say ‘I Can’t Be the Victim of Domestic Abuse’”: Exploring the Experiences of Telephone Support Providers for Male Victims of Domestic Violence and Abuse. *Journal of Interpersonal Violence*. 1-32. The Author(s) 2020. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0886260520944551> Viitattu 2.11.2023.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2017) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Huntley, Alyson L. (2019) Help-seeking by male victims of domestic violence and abuse (DVA): a systematic review and qualitative evidence synthesis. *BMJ Open*, 9 (6), 1–13.

- Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Johanna Ruusuvuori (toim.) (2017) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Hänninen, Jorma (2004) Sosiaalityön miehet ja huoltapitävä valta. Teoksessa Marjo Kuronen, Riitta Granfelt, Leo Nyqvist & Päivi Petrelius (toim.) Sukupuoli ja sosiaalityö: Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Jokinen, Arja & Raitakari, Suvi & Suoninen, Eero (2022) Konstruktionistinen tutkimus sosiaalityötä ja marginaalia jäljittämässä. Teoksessa Arja Jokinen, Suvi Raitakari & Johanna Ranta. (toim.) Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa. Konstruktionistisia jäsenyyksiä. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arto (2000) Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere: Tampere University Press. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-44-5593-2>. Viitattu 12.10.23.
- Jokinen, Arto & Ahlbäck, Anders & Kinnarinen, Kirsi (2012) Näkymätön sukupuoli näkyväksi. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Tampere: Tampere University Press, 171–185.
- Kaaitila, Anniina (2017) Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina. Motivaatio ja esteet. Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) (2017). Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino.
- Kaitue, Sanna & Noponen, Tanja & Släen, Anne (2007) Yleistä muttei yksityistä- Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Karvinen- Niinikoski, Synnöve & Rantalaiho, Ulla-Maija & Salonen, Jari (2007) Työnohjaus sosiaalityössä. Työnohjaus ja Työelämänvaatimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Keiski, Pia (2018) Perheväkivaltaa käyttäneen naisen minuus. Realistinen synteesi perheväkivaltakäyttäytymisen vähenemiseen tähtäävän intervention vaikutuksista. Tampere: Tampere University Press.
- Keskinen, Suvi (2005) Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere: Tampere University Press.

Knaappila, Sirpa (2019) Turvakodeissa tehtävä väkivaltaerityinen työ. Pro gradu- tutkimus. Tampereen yliopisto.

Krug, Etienne G. & Dahlgren, Linda L. & Mercy James A. & Zwi Anthony B. & Lozano, Rafael (2005) Väkipalta ja terveyst maailmassa – WHO:n raportti. Lääkärin sosiaalinen vastuu ry. Terveysten edistämisen keskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist Leo & Petrelius, Päivi (toim.) (2004) Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 3.vuosikirja 2004. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (2004) Sukupuolistunut ja sukupuoleton sosiaalityö. Teoksessa Marjo Kuronen, Riitta Granfelt, Leo Nyqvist, & Päivi Petrelius (toim.) Sukupuoli ja sosiaalityö: Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laakkonen, Sari (2012) Sosiaalityöntekijän rooli sosiaalisten ongelmien esiin nostajina - esimerkkinä kerjäläiskysymys. Teoksessa Minna Strömberg-Jakka & Teija Karttunen (toim.) Sosiaalityön haasteet: tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Laine, Terhi (2008) Asiantuntijuus ja sukupuoli suomalaisten turvakotien nais- ja miestyössä. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008):3 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117483>. Viitattu 15.7.2023.

Laitinen, Merja (2011) Naiseuden narratiivit. Teoksessa Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Riitta Hannus, Sirkku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (toim.) Ensi- ja turvakotien liitto. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13.

Lattu, Emmi (2016) Naisten tekemä väkivalta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja Kulttuuritieteiden yksikkö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0138-5> Viitattu 17.7.2023.

Lidman, Satu (2015) Väkipaltakulttuurin perintö - sukupuoli, asenteet ja historia. Helsinki: Gaudeamus.

Mankki, Laura (2021) ”Tiesin, etten ole tervetullut”-Maahanmuuttajataustaisten miesten rodullistetut mieheydet ja pieni toiminta ryhmäkeskustelussa ja yksilöhaastatteluissa. Teoksessa Timo Aho, Jiri Nieminen & Arttu Salo. Miestutkimuksen metodologiaa. Tampere: Vastapaino.

Markkola, Pirjo & Östman, Ann-Catrin & Lamberg, Marko (toim.) (2014) Näkymätön sukupuoli: Mieheyden pitkä historia. Tampere: Vastapaino.

Marttala, Pia (2011) Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa Riitta Hannus, Sirkku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (toim.) Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna.

Matela, Kari (2012) Sukupuoli- ja ikäsensitiivisyys ensi- ja turvakodin sosiaalityössä. Teoksessa Minna Strömberg-Jakka ja Teija Karttunen (toim.) Sosiaalityön haasteet: tukea ammattilaisten arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Nieminen, Jiri (2013) Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten moneuteen: Kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68113/978-951-44-9132-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 9.11.2023.

Nyqvist, Leo (2004) Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa Marjo Kuronen, Riitta Granfelt, Leo Nyqvist, & Päivi Petrelius (toim.) Sukupuoli ja sosiaalityö: Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004. Jyväskylä: PS- kustannus.

Ojuri, Auli & Laitinen, Merja (2015) Turvakoti työnä – Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/ensi_ja_turvakotien_liitto_turvakot. Viitattu 18.10.2023.

Peitsalo, Pekka & Pekkola, Jussi & Sarlin, Tommi (2017) Vaiettu väkivalta. Miesten kokema väkivalta sekä mahdollisuus avun hakemiseen ja saamiseen. Miessakit ry:n raportteja 2017. Helsinki: Miessakit ry. <https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/vakivaltaa-kokeneet-miehet/vaiettu-vakivalta/>. Viitattu 19.10.2023.

Peltoniemi, Teuvo (1983) Turvakodit ja perheväkivalta. Alkoholipolitiikkalehti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/128595/ap-1983-6_peltoniemi.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.10.2023.

Pietilä, Ilkka (2017) Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) Tutkimus haastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Pietilä, Ilkka (2010) Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Johanna Ruusuvoori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Tutkimus haastattelun käsikirja. Tallinna: Vastapaino.

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku: Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa (2017): Miksi tarvitaan tietoa väkivallan yleisyydestä? Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino

Piispa, Minna (2011) Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Riitta Hannus, Sirkku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (toim.) Ensi- ja turvakotien liitto. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13.

Poijula, Soili (2020) Resilienssi: muutosten kohtaamisen taito. 4., korjattu painos. Helsinki: Kirjapaja.

Poijula, Soili (2002) Surutyö. Helsinki: Kirjapaja.

Puhakainen, Jonna (2006) Pro gradu tutkielma. Turvakotien tulkintakulttuuri. Tutkimus suomalaisten turvakotien hegemonisista diskursseista. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/93419>. Viitattu 15.07.2023.

Purjo, Timo (toim.) (2012) Sukupuoli ja väkivalta: Osa 2. Tampereen yliopisto: Juvenes Print.

Puusa, Anu (2020) Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (toim.) Tallinna: Gaudeamus.

Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) (2020) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus.

- Puusa, Anu & Hänninen, Vilma & Mönkkönen, Kaarina (2020) Narratiivinen lähestymistapa organisaatiotutkimuksessa. Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät (toim.) Tallinna: Gaudeamus.
- Pösö, Tarja (2001) Alkusanat. Teoksessa Mikko Oranen. (toim.) Perheväkivallan varjossa. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi (2017) Mitä väkivalta on? Teoksessa Johanna Niemi, Heini Kainulainen & Päivi Honkatukia (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino.
- Ronkainen, Suvi (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka-YP 73 (2008):4, s. 388–401.
- Ruohonen, Marita (2006) Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki.
- Saari, Salli (2008) Kuin salama kirkkaalta taivaalta - kriisit ja niistä selviytyminen. Keuruu: Otava.
- Salo, Arttu (2021) Huono-osaiset miehet Rytmihäiriö-yhtyeen sanoituksissa- esimerkkitutkimus representaatioanalyysistä. Teoksessa Timo Aho, Jiri Nieminen & Arttu Salo (toim.) Miestutkimuksen metodologiaa. Tampere: Vastapaino.
- Saresma, Tuija (2021) Maskulismi-nettikeskusteluiden performatiivisuutta analysoimassa. Teoksessa Timo Aho, Jiri Nieminen & Arttu Salo (toim.) Miestutkimuksen metodologiaa. Tampere: Vastapaino.
- Sirén, Reino & Kivivuori, Janne & Kääriäinen, Juha & Aaltonen, Mikko (2007) Suomalaisten kokema väkivalta 1980–2007. Oikeuspoliittisen tutkimus- laitoksen tutkimustiedonantoja 74.
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>. Viitattu 20.8.2023.

Säävälä, Hannu & Nyqvist, Leo ja Salonen, Santtu (2006) Väkivallan olemus. Teoksessa Hannu Säävälä, Riitta Pohjoisvirta, Eero Keinänen & Santtu Salonen. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry. Oulu.

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Nyqvist, Leo & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu (2006) Väkivallan tekijän taustaa. Teoksessa Hannu Säävälä, Riitta Pohjoisvirta, Eero Keinänen & Santtu Salonen. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry. Oulu.

Säävälä, Hannu & Pohjoisvirta, Riitta & Nyqvist, Leo & Keinänen, Eero & Salonen, Santtu (2006) Miesten väkivaltatyön organisointi. Teoksessa Hannu Säävälä, Riitta Pohjoisvirta, Eero Keinänen & Santtu Salonen. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulun ensi- ja turvakoti ry. Oulu.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024) MARAK riskienarviointilomake. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyon-tueksi/marak-moniammatillinen-riskinarviointi>. Viitattu 20.2.2024.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023) Tilastoraportti 27/2023. Turvakotipalvelut 2022. Turvakotien asiakasmäärät kasvussa 2022.

Tilastokeskus (2023) Rikos- ja pakkokeinotilasto. <https://stat.fi/julkaisu/cl8lc4yhfm4e60dukctz741r7>. Viitattu 2.01.2024.

Turvakotilaki (1354/ 2014) Laki valtion varoista maksettavista korvauksista turvakotipalvelun tuottajalle. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141354> Viitattu 15.02.24

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2004) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valtioneuvoston asetus turvakotipalveluiden tuottamiselle asetavista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (1103/ 2018) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181103>. Viitattu 15.02.2024.

Venäläinen, Satu (2019) Reversing Positions: Constructions of Masculine Victimhood in Online Discussions about Intimate Partner Violence Committed by Women. *Men and Masculinities* 23 (3–4), 772–787.

Videnoja, Kalle (2012) Sukupuoli väkivallattomuuskasvatuksessa. Sukupuoli ja kasvatus. Teoksessa Timo Purjo (toim.) Sukupuoli ja väkivalta: Osa 2. Tampereen yliopisto: Juvenes Print.

Vilkkä, Hanna (2020) Akateemisen lukemisen ja kirjoittamisen opas. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelupyyntö

Hyvä vastaanottaja!

7.12.2023

Olen Ann-Mari Lainio, ja opiskelen sosiaalityön maisteriohjelmassa Tampereen yliopistossa. Teen Pro gradu -tutkielmaani aiheesta lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesasiakkaiden kohtaamisesta turvakotipalvelussa. Kiinnostukseni tähän aiheeseen heräsi työskennellessäni Rikosuhripäivystyksessä, jossa olen toiminut toiminnanohjaajana. Huomasin aiheen tärkeyden ja merkityksen viikoittaisten yhteistyökokemustemme kautta paikallisen turvakodin kanssa. Turvakoti ja Rikosuhripäivystys ovat toteuttaneet yhteistoimintaa Visitor-toiminnan parissa useiden vuosien ajan.

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus. Tutkimuksessa käytän aineistonkeruumenetelmänä yksilöhaastattelua ja tutkimusaineiston kerään teemahaastatteluna. Ajatuksena on haastatella turvakodin 5–7 sosiaalityöntekijää. Haastattelut on tarkoitus toteuttaa verkkovälitteisesti Microsoft Teams-kokouksena, joka nauhoitetaan. Arvelen haastatteluun kuluvan aikaa 60–90 minuuttia. Haastateltavan henkilöllisyys ja turvakoti, jossa haastateltava työskentelee, häivytetään tutkimuksessani.

Haastattelun toivoisin tapahtuvan tammi- ja helmikuussa 2024.

Jos kiinnostuit, niin haastatteluun voit ilmoittautua vastaamalla tähän sähköpostiin ja tämän jälkeen olen sinuun yhteydessä sopiaksemme haastatteluajan. Voit myös soittaa minulle, mikäli sinulla on kysyttävää, vastaan mielelläni kysymyksiisi.

Ystävällisin terveisin

Ann-Mari Lainio

p. xxx/ annhari@icloud.com

Liite 2. Tutkimuslupahakemus**TAMPEREEN YLIOPISTO****12/2023****SUOSTUMUSLOMAKE****Pro gradu: sosiaalityöntekijöiden merkityksen antoja turvakodissa tehtävästä mieserityisestä väkivaltatyöstä**

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tieteelliseen tutkimukseen, ja olen saanut kirjallista ja/tai suullista tietoa tutkimuksesta sekä mahdollisuuden esittää siitä tutkijalle kysymyksiä. Minulle on luvattu, että antamiani tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja yksityisyyttäni kunnioittaen. Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus keskeyttää osallistumiseni tai peruuttaa suostumukseni milloin tahansa syytä ilmoittamatta.

(paikka). .20 (paikka). .20

Suostun osallistumaan tutkimukseen: Suostumuksen vastaanottaja:

Henkilön allekirjoitus

Tutkijan allekirjoitus

Nimenselvennys

Nimenselvennys

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Tietosuojailmoitus

Päiväys 7.12.2023

1. Rekisterinpitäjä ja henkilö, johon voi olla yhteydessä tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä

- Ann-Mari Lainio, annhari@icloud.com, p. xxx

2. Tutkielman ohjaaja

- Leena Autonen - Vaaraniemi, Sosiaalityö ja Tampereen yliopisto
- Tuuli Lamponen, Sosiaalityö ja Tampereen yliopisto

3. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

- Pro gradu tutkimus: sosiaalityöntekijöiden merkitysten antoja turvakodissa tehtävästä mieserityisestä väkivaltatyöstä

4. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste:

Tutkielmassa henkilötietoja käsitellään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetun yleisen edun ja tietosuojalain 4 §:n 3 kohdan perusteella.

5. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykiellosta (EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohta) poikkeamisen peruste, kaksi vaihtoehtoa:

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja käsitellään tutkielmassa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j-alakohdan ja tietosuojalain 6.1 §:n 7-kohdan perusteella.

6. Tietojen antamisen muut vaikutukset

Henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profilointiin. Henkilötietojen antamiseen ei ole lakiin tai sopimukseen perustuvaa velvollisuutta. Tutkimukseen osallistuminen ja tietojen luovutus sitä varten on täysin vapaaehtoista.

7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät

Henkilötietojasi ei luovuteta ulkopuolisille, eikä niitä näin ollen myöskään siirretä EU-ETA:n ulkopuolelle. Henkilötietoja sisältävää aineistoa käsittelevät vain tutkielman tekijä ja tarvittaessa hänen ohjaajansa.

8. Henkilötietojen säilyttämisaika

Henkilötietojasi käsitellään vain niin kauan kuin tutkielma on saatu valmiiksi.

9. Tutkittavan tietosuojalainsäädännön mukaiset oikeudet

Henkilötietojesi käsittelyn ajan sinulla on rekisteröitynä seuraavia tietosuojalainsäädäntöön kuuluvia oikeuksia, joista tutkimuksen yhteydessä voidaan poiketa vain lainsäädännön mukaisesti:

- o Oikeus saada pääsy tietoihin
- o Oikeus saada virheelliset tiedot oikaistua
- o Oikeus tietojen poistamiseen ("oikeus tulla unohdetuksi") tietyissä tilanteissa
- o Oikeus käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa
- o Oikeus käsittelyn vastustamiseen tietyissä tilanteissa
- o Oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle: tietosuoja.fi, puh: 0295666700, sähköposti: tietosuoja@om.fi